

INSTITUTIONEN FÖR KULTURVETENSKAPER

UTMANINGEN ATT ÄTA NÅGON

En diskursanalys av karnism, speciesism och "subjektifiering" i tv-serien Köttets Lustar

Emilia Vermelin

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	H1KLT, Kandidatprogram Kultur
Nivå:	Kandidat
Termin/år:	VT18
Handledare:	Andreas Nordin
Examinator:	Juan Velasquez

FÖRORD

Innan jag låter er ta del av mitt arbete vill jag först tacka några personer som betytt extra mycket för mig under den här tiden. Min vision var att få möjlighet att undersöka olika delar av det språk som jag upplevt missgynnar icke-mänskliga djur. När jag påbörjade detta arbete hade jag ingen aning om hur tufft det skulle bli. Tack Calle för alla tårar du torkat när jag läst sida efter sida om grovt misshandlade icke-mänskliga djur i köttindustrin. Det har varit tufft att fördjupa sig i denna djupt rotade struktur av exploatering. Tack för att du dessutom peppat mig och trott på min förmåga när jag inte gjort det själv. Tack Sara Karlén för att du ständigt påminner mig om att det är okej att pausa, att inte orka och att välja sin hälsa först. Tack Sara Lyckhage för att jag fått bolla tankar och ha panik tillsammans med dig. Tack Signe, min bästis som råkar vara hund, för att du varje dag påminner mig om hur obetydlig arttillhörighet är i ovärderliga relationer. Jag behöver bara se in i dina ögon för att förstå det, även om jag inte är smart nog att förstå hur smart du är.

ABSTRACT

Titel: Utmaningen att äta någon: *En diskursanalys av karnism, speciesism och "subjektifiering" i tv-serien Köttets Lustar*

Författare: Emilia Vermelin

Termin och år: VT 2018

Institution: Institutionen för Kulturvetenskaper

Handledare: Andreas Nordin

Examinator: Juan Velasquez

Nyckelord: Karnism, speciesism, diskursanalys, poststrukturalism, köttindustri

This thesis will examine how human language is used to, consciously and unconsciously, legitimize exploitation of nonhuman animals in the meat industry. I will examine how these functions, including carnist ideology, work to maintain the social institution within the meat industry. The study will also examine if language can be used to "subjectify" animals normally associated with the meat industry and the results following by doing so. By studying the TV-series *Köttets Lustar* (2017) I conclude that there are multiple ways of using speciesist language to legitimize the exploitation and killing of nonhuman animals. This can be done by for example constructing the nonhuman animal as a *thing* or part of a mass. I also conclude that "subjectifying" a nonhuman animal by acknowledging their personality, individuality and intellect does *something* to our will to kill and eat them.

Keywords: carnism, speciesism, discourse, poststructuralism, meat industry, social institutions

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Innehållsförteckning	4
1. Inledning	5
1.1 Bakom nöt och fläsk finns en ko och en gris	5
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.2.1 Avgränsningar	8
1.2.2 Viktiga begrepp och definitioner	9
1.3 Teoretiska utgångspunkter	10
1.3.1 Poststrukturalism och socialkonstruktivism	10
1.3.2 Sociala institutioner	14
1.3.3 Diskurs och makt i meningsskapandet	15
1.3.4 Speciesism	17
1.3.5 Karnism	18
1.4 Forskningsfältsoversikt	19
1.5 Metod, material och genomförande	24
1.5.1 Diskursanalys	24
1.5.2 Köttets lustar	25
1.5.3 Genomförande	26
1.6 Reflexivitet	27
2. Diskussion	28
2.1 Språk som positionerar	28
Med mandat att döda	28
Värdering efter användbarhet	30
2.2 Språk som legitimerar	31
Grismaskinen	31
“Djurvälfärd” - för vem?	33
Kommunikationskrock	36
Institutionell “sanning”	37
“Man vänjer sig”	38
2.3 Språk som subjektifierar	40
Att identifiera sig med en gris	41
Personlighet	42
Att förstå och vara smart	44
Och så stod jag där och siktade på dem	45
3. Slutdiskussion	46
3.1 Vidare forskning	47
4. Källor, material och litteraturlista	48
4.1 Otryckta källor	48
4.2 Tryckta källor	48

1. INLEDNING

1.1 BAKOM NÖT OCH FLÄSK FINNS EN KO OCH EN GRIS

Det mänskliga djurets dominans över icke-mänskliga djur tillhör en mycket gammal såväl västerländsk som internationell idétradition. En av de filosofer som redan under antiken yttrat sig om människans, och för den delen den fria mannens, naturgivna överordning är Aristoteles (384-322 f. Kr.). Lisa Gålmark (2005) skriver i sin bok *Skönheter och Odjur* om hur idéer om människans överordning förts vidare genom tradition och religion och blivit till normer som är så starka och naturaliserade att de sällan ifrågasätts. Gålmark (2005) menar att avståndstagandet från att äta animaliska produkter istället ses som ett "hotfullt" normavvikande, kanske till och med något som skulle kunna innebära fara för hälsan eller något besvärligt som kan ge dålig stämning vid middagsbordet (Gålmark, 2005). Det senare kan jag personligen skriva under på. Under mina sista år som karnist kunde jag inte stoppa i mig en produkt som innehöll djurkött utan att aktivt tänka bort djuret ur produktionskedjan. "Det växer på träd", brukade jag då skämtsamt säga. De ligger ju där i köttdisken, delar av djur packade i de prydliga plastförpackningarna. På långa rader ligger delar av fläsk och nötkött, som vi hellre kallar det istället för gris och ko (Singer, 1992:121). Och även om vi kallade djurdelarna för vad de verkligen är så behöver vi aldrig möta djurens kroppar, aldrig se in i deras ögon. Karnister idag behöver i regel aldrig möta det liv som måste släckas för att hamna på deras tallrikar.

Det där var jobbigare än vad jag trodde. Du vet, när man köper i butik... hjärnan förstår den här storleken liksom [visar en liten bit med händerna som representerar en förpackning]. [...]

Henrik Schyffert

Köttets Lustar, Avsnitt 2 40:53 (Mannheimer, Åkerlind & Grossman, 2017)

Livsmedelsindustrin för animalieprodukter, som den ser ut idag, började sin utveckling i USA under slutet av 1800-talet. Industrialiseringens löpande-band-princip gjorde inga undantag för slakterierna. Detta innebar en stor förändring i hur icke-mänskliga djur och slakt hanterades, de allra flesta slakterier flyttade bort från tätbebyggda områden och djuren "försvann". Istället för att hålla dem utomhus byggdes stora ladugårdar, och med tiden trängdes de in i burar och bås. Effektivisering och högre produktivitet kräver nämligen maximering av yta. Den miljö

som djuren slutligen kom att vistas i är helt konstruerad av människan – allt från de material som omger de icke-mänskliga djuren till temperaturer och ljus. Djuren blev osynliga (Gålmark, 2005: 33ff).

Kombinationen av effektivisering i produktionsmiljön och efterkrigstidens förbättrade levnadsstandard innebar att fler hushåll haft råd att öka sin konsumtion av djurkött. Jordbruksverkets statistik om köttkonsumtion visar att vi sedan 70-talet fördubblat vår total konsumtion av djurkött i Sverige. Deras bloggsida presenterar som statistik om djurslakt visar att vi i Sverige de senaste åren slaktat runt 100 miljoner djur varje år (Jordbruksverket, blogginlägg 1 mars 2018). Samtidigt som vi under lång tid konsumerat allt mer kött möts vi av fingervisningar om alla nackdelar animaliekonsumtion innebär för hälsa och miljö. De rikare delarna av världen konsumerar ungefär fyra gånger så mycket djurkött per person som de fattigare delarna. Ätandet av kött och andra animalieprodukter från icke-mänskliga djur resulterar i en mängd hälsoproblem hos karnister. Den stora mängd icke-mänskliga djur vi föder upp i produktionen av livsmedel får också stora negativa konsekvenser på miljön som bland annat vattenbrist och koldioxidutsläpp (Gålmark, 2005).

Olika aspekter och effekter av den karnistiska livsstilen, såsom miljö och hälsa är i fokus när Henrik Schyffert tar huvudroll i SVT-serien *Köttets Lustar* (Mannheimer, Åkerlind & Grossman, 2017). Den utmaning som han står inför, utmaningen som *egentligen* ligger till grund för serien, handlar dock om något annat. Något mer kontroversiellt, kanske. Limpan, Schyfferts son, tycker att hans pappa äter alldeles för mycket kött utan att ha tillräckligt med kunskap om den industri som ligger bakom. Schyffert ska därför under en period ta hand om och lära känna två grisar varefter han måste göra ett val – att själv döda sina grisar eller sluta äta kött och bli vegetarian. Seriens “case” är intressant av många anledningar eftersom den utmanar karnismen, eller åtminstone vidden av den, på flera plan. Utmaningen förutsätter också att det är en utmaning att *lära känna* och, vad jag menar är att “subjektifiera”, ett djur och sedan kunna döda det. Serien, som fått massvis av reaktioner på sociala medier under senare delen av 2017, kommer utgöra materialet för min undersökning. Henrik Schyfferts självrannsakan utmanar “inte-vilja-veta”-tystnaden hos karnister och mystifieringen av vad

som pågår i köttindustrin. *Köttets Lustar* är en skildring av den moderna västerländska karnistens förhållande till köttindustrin och köttkonsumtionens konsekvenser för hälsa, miljö och icke-mänskliga djur.

Under 2017 blev “veganisera” ett av årets nyord utsett av Institutet för Språk och Folkminnen (2017). Det var också första året sedan 1990-talet som köttkonsumtionen i Sverige *inte* ökade – sammantaget minskade den faktiskt med cirka 2,6 procent (Djurens Rätt, blogginlägg 1 mars 2018). Jag upplever en förskjutning i hur, framförallt unga personer, förhåller sig till icke-mänskliga djur och sin konsumtion av djurkött. Det får mig att fundera kring hur vi meningsskapar om icke-mänskliga djur i köttindustrin och vilka funktioner det har i upprätthållandet av denna.

1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna uppsats är att undersöka språk och meningsskapande om icke-mänskliga djur. Detta meningsskapande påverkar oss i den ständigt pågående konstruktionen av djur i köttindustrin. Jag kommer, med utgångspunkt i *Köttets Lustar*, argumentera för att människor som är karnister har speciesistiska språkpraktiker om icke-mänskliga djur vilket upprätthåller exploatering och legitimerar utnyttjande av dessa djur. Jag undrar också om det finns språk som “stör” detta och istället verkar “subjektifierande” och vad det gör med vår uppfattning av de icke-mänskliga djuren. Med hjälp av bland annat diskursanalys som verktyg kommer jag undersöka detta maktfyllda språkliga nätverk och meningsskapande.

Viktiga frågeställningar är:

- Hur konstrueras icke-mänskliga djur i materialet? Vad har det för betydelse för hur de uppfattas? Vad har det för funktion i karnismen och köttindustrin som institution?
- Kan de icke-mänskliga djuren “subjektifieras” och hur? Vad får det i så fall för konsekvenser?

1.2.1 AVGRÄNSNINGAR

Det finns många andra möjliga ingångar till studier om människor, köttkonsumtion och exploatering av icke-mänskliga djur. Även om karnism som ideologi (vilket specificeras i teoriavsnittet) avser en “osynlig” moralisk ståndpunkt och en livsstil där köttätande är norm kommer jag inte gå mycket djupare in på kombinationen normer och personlig identitet. Mitt material hade tillåtit det eftersom *Köttets Lustar* också är en reflektion över vanor, livsstil och mänsklig identitet. Dessutom är sociala institutioner som teori beroende av olika individers roller för att upprätthålla institutionen vilket gör det perspektivet mycket intressant – samtidigt kan inte allt rymmas inom ramen för denna uppsats.

Min studie avgränsas dessutom till Sverige eftersom materialet har en svensk kontext. Jag kommer därför inte föra diskussion om hur karnism, språkliga praktiker om icke-mänskliga djur osv. ser ut på andra platser i världen. Däremot är jag fullt införstådd med att språkliga praktiker, matkultur, syn på icke-mänskliga djur, djurhållning och slakt samt etiskt och moraliskt förhållningssätt till icke-mänskliga djur kan vara helt annorlunda på andra platser i världen. Allt är beroende av kontext.

Det hade också varit intressant att undersöka hur diskursen sett ut över tid. Jag är övertygad om att karnism som del av en social och kulturell institution sett annorlunda ut över tid och att människors språkliga praktiker är i ständig förändring. Likt grupper eller kategorier av människor som utsatts för förtryck finns en tidslinje av erkännande av förtryck och diskriminering. Jag föreställer mig att meningsskapandet om icke-mänskliga djur också kommer nå en sådan punkt med tiden, vilket hade gjort det intressant att undersöka språkliga praktiker under en längre tidsperiod. Detta är också något som hade krävt ännu mer tid än ramen för denna uppsats tillåter.

1.2.2 VIKTIGA BEGREPP OCH DEFINITIONER

Mänskliga djur / icke-mänskliga djur

När jag skriver använder jag i regel begreppen *mänskliga djur* och *icke-mänskliga djur*. Jag gör detta eftersom jag vill synliggöra att människor också är djur. Att endast använda *människor* och *djur* som begrepp skulle riskera att underbygga den speciesistiska distinktion kultur/natur som jag upplever är en del av det speciesistiska språket. Ibland, för språklig omväxling, använder jag *människor* och *andra djur* eller när jag endast avser arten mänskliga djur kan jag benämna dessa endast som *människor*. Jag är medveten om att icke-mänskliga djur och mänskliga djur kan upplevas repetitivt i texten. Till mitt försvar för detta skulle valet att konsekvent använda *människor* och *andra djur* markera en (för mitt arbete icke önskvärd) "annanhet" hos de icke-mänskliga djuren. Jag har därför försökt minimera detta ordval.

Kort om att "subjektifieras"

Med att "subjektifieras" menar jag att vi människor (helt eller delvis) erkänner vissa "subjektifierande" egenskaper hos icke-mänskliga djur. Exempel på detta är att erkänna deras intellekt, känslor, viljor och individualitet. Jag undrar om de icke-mänskliga djuren kan subjektifieras eftersom jag vill undersöka vad det gör med vår vilja att döda och äta dem. Den subjektuppfattning min teori om diskurs bygger på (Foucault ur Winther Jørgensen & Philips, 2000) innefattar inte icke-mänskliga djur som subjekt, dels för att de inte kan prata mänskligt språk eller ingå i förhandlingar om makt. En skulle kunna säga att teorierna är speciesistiskt utformade eftersom de nekar icke-mänskliga djur subjektskap. Samtidigt måste vi minnas att teorierna inte är utformade för att studera icke-mänskliga djur, utan för att studera mänskliga sådana. Därför kommer jag inte benämna de icke-mänskliga djuren som subjekt, men som individer som kanske kan "subjektifieras" av människor i vårt benämning av dem. Vi kan också minnas här att det inte är de icke-mänskliga djuren i sig jag studerar, utan mänskligt meningsskapande om dem.

Objektifiering och "subjektifiering"

Jag kommer bland annat att analysera icke-mänskliga djur som objekt respektive

icke-mänskliga djur som "subjektifierade" genom mitt arbete. När jag benämner icke-mänskliga djur som objekt menar jag att de, till exempel, av människor reduceras till ägodelar och värderas efter sin användbarhet för människor. De konstrueras som känslolösa, utan intellekt och de tillskrivs ingen egen vilja. Inte sällan beskrivs de icke-mänskliga djuren som grupper och fråntas sin individualitet. När jag undersöker huruvida de icke-mänskliga djuren kan "subjektifieras" menar jag att de av människor tillskrivs vissa egenskaper som fungerar "subjektifierande". Till dessa räknar jag bland annat (helt eller delvis) erkännande av individualitet, vilja, känslor och intellekt. Detta är något människor redan gör i varierad utsträckning med sällskapsdjur.

1.3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Denna uppsats är generellt genusvetenskapligt influerad. Anledningen till detta är både enkel och komplex – det var genom feministisk teori och genusvetenskapen som jag kom i kontakt med bland annat teori om diskurs, poststrukturalism och forskning om speciesism. De teoretiska kunskaper jag erhållit har starkt format mitt sätt att tänka, se och förstå språk och problem. Mina förkunskaper är också något som oundvikligen präglat min världsuppfattning överlag, men mer om min position som forskande subjekt i förhållande till min undersökning kommer ske i avsnittet som jag valt att kalla 1.6 Reflexivitet.

1.3.1 POSTSTRUKTURALISM OCH SOCIALKONSTRUKTIVISM

Winther Jørgensen & Phillips (2000) skriver att den **poststrukturalistiska** teorin har som utgångspunkt att inget i den materiella världen har någon fast språklig betydelse eftersom språket i grunden är instabilt och ständigt förändras (2000:13). Hanna Wikström (2007) skriver följande:

Poststrukturalismen beskrivs ibland som ett paradigmiskt virus, eller en parasit, som använder sig av det moderna tänkandet för att kritisera, förskjuta och lösa upp sådant som hålls för "sant", naturligt och självklart. (Wikström, 2007: 51)

Poststrukturalismen är en kritik men också utveckling av den strukturalistiska språkfilosofin, det är dessutom en kritik av det modernistiska tänkandet (Winter Jørgensen & Phillips, 2000:17). Det moderna tänkandet har en föreställning om att det finns objektiv kunskap och sanning medan det poststrukturalistiska tänkandet menar att verkligheten är mer komplex (Wikström, 2007:51). Det moderna tänkandet är ett arv från upplysningstidens begrepp, till exempel rationalism, förnuft och universalism. Wikström (2007) skriver vidare att denna moderna världsbild har den objektiva, "neutrala" utgångspunkten för kunskap som grundval för kunskaps- och sanningsanspråk och därigenom makt. Modernt tänkande utmärks också av bland annat generalisering och essentialism (Wikström, 2007:51f).

I poststrukturalismen är motstånd genom språket möjligt eftersom strukturen är föränderlig och teckens betydelse inte är fasta. Hur vi använder oss av benämningar förändras över tiden vilket också påverkar hur vi uppfattar "verkligheten" (Winter Jørgensen & Phillips, 2000: 18). Detta gäller även för hur vi benämner och uppfattar icke-mänskliga djur. Wikström (2007) skriver att situationer och ting därmed är beroende av vår benämning av dem för att existera och göras begripliga. Hur dessa uppfattas i sammanhanget beror också på hur och vem som benämner (Wikström, 2007:51). Analysen av mitt material kommer vara beroende av ett hänsynstagande till *vem* som benämner och *hur*. Med poststrukturalism som utgångspunkt är det också viktigt att ta vara på komplexiteten i "verklighetens" skiftande karaktär (Wikström, 2007:51).

Att världen som vi begripliggör den då skulle framstå som diffus och oordnad är något poststrukturalismen har fått kritik för, framförallt från feministiskt håll. Denna kritik handlar inte sällan om att poststrukturalismen riskerar att resultera i bristande möjligheter att ställa politiska krav utifrån relativt stadiga kategorier av subjekt. Detta har resulterat i grenar av poststrukturalismen, såsom feministisk poststrukturalism och postkolonialism, skriver Wikström (2007:52). Denna feministiska kritik och förgrening av det poststrukturalistiska begreppet är värdefull för min förståelse av diskurserna som utgör den speciesistiska strukturen. Wikström (2007) skriver om Hillevi Lenz Taguchi som menar att vi inte kan se alla diskursiva praktiker som helt lösa och flytande utan ser vissa meningsbärande strukturer

som lite mer grundläggande, detta med något hon kallar "resonansbotten". Även Butler använder detta koncept och kallar det "contingent foundations" av Wikström översatt "tillfälliga grunder" (Wikström, 2007:54).

Detta innebär att man framhåller vissa diskursiva och historiska formationer som lite mer "grundläggande" än andra. De betraktas alltså som betydelsebärande, men inte absoluta, för hur makt, kunskap och subjektsskonstruktion fungerar. (Wikström, 2007:54)

Jag menar att strukturen av mänsklig dominans och diskriminering av icke-mänskliga djur är exempel på en sådan historisk formation. Utifrån detta utgår jag från att speciesism, med en intersektionell tolkningsram, kan förstås som ett förtryck grundat i en komplex kombination av patriarkala, kolonialistiska och kapitalistiska strukturer. Jag tänker att dessa diskursiva och historiska formationer är mycket starkt förankrade i mänsklig kultur på många platser. Den poststrukturalistiska teorin kommer främst att fungera som förhållningssätt till hur jag tolkar och analyserar språket i min undersökning.

Synen på vissa konstruktioner som mer historiskt betydelsebärande motiverar vidare mitt val av ett **socialkonstruktivistiskt** förhållningssätt. Poststrukturalismen är del av den socialkonstruktionistiska vetenskapsteorin som på många vis går hand i hand med socialkonstruktivismen. Winther Jørgensen & Phillips (2000) skriver i *Diskursanalys som teori och metod* att socialkonstruktionism ofta också benämns som socialkonstruktivism och att skillnaden mellan begreppen är luddig. Författarna motiverar sitt eget val av begrepp med en ovilja att deras position förväxlas med Piagets konstruktivistiska teori som inte alls innebär samma sak som socialkonstruktivismen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:11). Det finns enligt Barr (i Winther Jørgensen & Phillips 2000:12) fyra nyckelpremisser för socialkonstruktionism:

- Kritisk inställning till "sanning" och "självklar kunskap".
- Vår syn på kunskap och världen är alltid historiskt och socialt präglad och världen konstrueras socialt.
- Kunskap skapas i social interaktion, där konstrueras även gemensamma konsensus. I

social interaktion sker också konkurrens om vad som ska uppfattas som sant och falskt.

- Våra olika världsbilder konstitueras ur normer på den plats vi lever. Dessa världsbilder påverkar i sin tur våra sociala handlingar. Detta ger konkreta konsekvenser.

Dessa nyckelpremisser delas också av socialkonstruktivismen. Då min undersökning undersöker hur människors språkbruk resonerar med karnistisk ideologi och den sociala institution jag förstår köttindustrin som är det viktigt att ta i beaktning hur samhällets normer går hand i hand med språkbruket. De grundläggande delar av socialkonstruktivismen som Winther Jørgensen & Phillips (2000) presenterar i förenat med diskursanalys är kompatibelt med hur författarna Hornscheidt & Landqvist (2014) använder sig av socialkonstruktivistiskt förhållningssätt till språk och normer. Jag kommer därför även redogöra för socialkonstruktivism som analysverktyg i detta arbete.

Hornscheidt & Landqvist (2014) redogör för just sambandet mellan språk och normer i boken *Språk och diskriminering*. De menar att en måste skilja på att allt är konstruerat och den del av den konstruktivistiska analysen som undersöker det naturaliserade. Med detta vill de understryka att vissa konstruktioner är så starkt naturaliserade att de är svåra att ens få syn på eller ifrågasätta. *Allt* är därför inte dekonstruerbart i precis *alla* situationer även om allt är socialt konstruerat. Vi kan inte ifrågasätta det vi inte ser (Hornscheidt & Landqvist, 2014: 32). Med socialkonstruktivism som verktyg tar en inget meningsskapande för givet, en måste ständigt fråga sig hur något är konstruerat. Vi kan inte utgå från att det finns varken språk eller förtryck. Allt är sociala konventioner och relationer som vi skapar. De föreställningar vi har om kategorier, identiteter, idéer och uppfattningar är producerade och konstruerade – det är processerna av konstruktion och produktion som är intressanta (Hornscheidt & Landqvist, 2014: 23).

När jag undersöker processer av meningsskapande, språk och “subjektivering” i min studie kommer jag undersöka hur meningsskapande i förhållande till ideologi och social institution kan se ut. Hornscheidt & Landqvist (2014) menar att vi människor använder konstruktioner

av alla möjliga slag för att organisera våra liv. All mening skapas och tolkas av oss, om och om igen. Dessa kulturella och sociala strukturer av meningsskapande hjälper oss förstå oss själva i ett större socialt och kulturellt sammanhang. Detta innebär också att vissa konstruktioner verkar så naturliga att de är osynliga, vi anpassar oss hela tiden efter normer som verkar helt självklara för oss (Hornscheidt & Landqvist, 2014: 24). Uppfattningar och föreställningar om icke-mänskliga djur kan verka "fasta" i sociala institutioner, men poststrukturalistisk och socialkonstruktivistisk teori möjliggör för mig att tolka språket som konstruerat och under ständig förändring. Jag kommer att, med ett poststrukturalistiskt och socialkonstruktivistiskt förhållningssätt, utgå från att språkliga praktiker människor använder också bidrar till att skapa och omskapa våra uppfattningar och föreställningar om icke-mänskliga djur.

Hornscheidt och Landqvist (2014) menar dock att vi inte konstruerar hela tiden. De menar att de sociala praktiker som är helt naturaliserade för oss och som är del av en större social process inte är något som vi konstruerar utan anpassar oss efter. De menar att självklarheter ofta bestäms av sociala normer och förväntningar (2014: 23f). Här ser jag det nog istället som att allt konstrueras – även om det är osynligt för oss. Däremot kan det inte dekonstrueras om det inte syns, men kan upptäckas genom att vi till exempel upptäcker att ett teckens innebörd förskjutits historiskt. Att något verkar naturligt betyder inte att vi inte skapar det tillsammans med vår omvärld, trots att det kan verka som att vi bara anpassar oss.

1.3.2 SOCIALA INSTITUTIONER

Sociala institutioner kan beskrivas som nätverk eller system av social interaktion av olika slag. Dessa innefattar i regel språk eller kommunikation, men ofta även *a)* utbyte av ekonomiskt kapital, varor, tjänster eller byte av andra värden som *b)* sker regelbundet eller upprepade gånger mellan ett flertal agenter *c)* i ett system av konventioner (Miller, 2014). Dessa konventioner kan vara språkliga, det vill säga hur det är begripligt att kommunicera i givet sammanhang. De kan också vara konventioner om varors värde eller en uppsättning sociala normer, till exempel vad som uppfattas som "sant". Institutioner är inte samma sak som ett helt samhälle eller en kultur, men kan vara konstituerande delar av sådana (Miller, 2014). Jag menar att köttindustrin kan förstås som en social institution. Köttindustrin är en

ekonomisk industri där icke-mänskliga djur är varor människor använder och som i sin tur genererar ekonomiskt kapital. Djurköttet har ett ekonomiskt värde på marknaden och handlas mellan olika parter från uppfödare till konsument genom olika steg i produktionskedjan.

För att något ska utgöra en social institution är den inte alltid beroende av marknaden eller handel med ekonomiskt kapital (Miller, 2014). Det finns också sociala institutioner som fungerar utan handel, institutioner behöver inte vara explicita organisationer. De är mycket beroende av delade normer, värderingar och informella koder av beteende. Detta kan kallas för institutionens kultur, menar Miller (2014). Utöver detta är institutioner beroende av att personer intar olika roller, alltså ett förkroppsligande av de strukturer, regler och "sanningar" som upprätthåller institutionen (Miller, 2014). Seumas Miller (2014) skriver:

Further, holistic accounts of institutions lay great stress on institutional roles defined in large part by social norms; institutional roles are supposedly largely, or even wholly, constitutive of the identity of the individual human agents who occupy these roles. (Miller, 2014: u.s)

Som exempel kan vi ta den traditionella kärnfamiljen. Det är en institution där vi förväntar oss att det finns en mamma, en pappa och barn där alla roller fyller olika funktioner. På samma vis tänker jag att den karnistiska konsumenten intar en särskild roll i den sociala institution som jag menar att köttindustrin kan förstås som (Miller, 2014). Detta är i sin tur kopplat till meningsskapande om icke-mänskliga djur och köttkonsumtion – vad som är normalt, sant och möjligt i diskursen. Jag föreställer mig att karnistens möjliga identitet eller "roll" i industrin påverkar personens förhållningssätt till icke-mänskliga djur i produktionssammanhang.

1.3.3 DISKURS OCH MAKT I MENINGSSKAPANDET

Diskursanalys är både teori och metod som flätas samman. Det finns flera olika sorters diskursanalys som kan användas på olika sätt beroende på vad som passar den undersökning en arbetar med. Här i teoriavsnittet kommer jag redogöra för grundläggande diskursanalytisk teori. Hur denna teori sedan används som metod kommer jag beskriva vidare i metodkapitel 1.5.1 Diskursanalys.

Mest grundläggande för diskursanalysen är språkets och meningsskapandets betydelse. Wikström (2007) skriver:

När vi talar och berättar om den sociala världen begripliggör vi den samtidigt. I detta avseende gör vi oss själva och världen och blir också gjorda genom språkliga benämningar enligt de narrativa och diskursanalytiska perspektiven. (Wikström, 2007: 90)

Hon skriver vidare att språket gör vår omvärld meningsfull. Det diskursanalytiska perspektivet lägger också vikt på språkets betydelse för kunskapsproduktion, och genom denna kunskapsproduktion även makt. Detta innebär att en av de viktigaste uppgifterna är, i likhet med det poststrukturalistiska uppdraget, att granska det som upplevs som "sant". Diskursanalysen bidrar med ett kritiskt förhållningssätt till objektiv kunskap och sanning samtidigt som den kräver att en arbetar situerat (Wikström, 2007:90). Meningsskapande är alltså kontextberoende – vad som uppfattas som "sanning" eller "normalt" i en kontext kan vara helt främmande i en annan. Diskursanalys är hursomhelst ett begrepp det råder viss oenighet om. Det finns nämligen en mängd tvärvetenskapliga grenar, eller ansatser, som är användbara i olika typer av undersökningar. Vissa saker har dock ansatserna gemensamt; det handlar om ett bestämt sätt att se på och begripliggöra världen, skriver Winther Jørgensen & Phillips (2000:7). Språket är inte en neutral förmedlare av budskap utan innehåller hela tiden mer information om vår omvärld, identitet och relationer. Precis som Wikström (2007) skrev skapar vi också verkligheten vid benämmandet av den och detta menar även Winther Jørgensen & Phillips (2000: 7). Detta innebär att verkligheten inte "finns" utan begripliggörande, den fysiska världen finns men får sin betydelse i diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 15).

Det är Michel Foucault som utvecklade den diskursanalys ur vilken de allra flesta diskursanalytiska grenar har sitt ursprung, skriver Winther Jørgensen & Philips (2000:19). Jag kommer gå igenom detta vidare under metodkapitel 1.5.1 Diskursanalys. Det är också Foucault som lägger grunden för den subjektuppfattning som diskursanalysen använder. Han menar att subjektet skapas i diskurser. Subjektet är, efter influenser av

Althusser, *decentrerat* vilket innebär att det inte förstås som en autonom enhet utan snarare en förmedlare av den kultur som det omges av och språket som verkar däri (Winther Jørgensen Phillips, 2000). Inget som sägs eller förmedlas sker från ett vakuum utan påverkas av den ideologi, kultur och nätverk av meningsskapande som omger de personer som citeras i undersökning.

1.3.4 SPECIESISM

Singer (1992) definierar **speciesism** som praktiker där den egna arten (alltså människan) gynnar sina egna intressen på bekostnad av andra djurarter. Han tar avstamp i Sojourner Truth's berömda tal "Ain't I a Woman?" där han menar att det inte är intellekt eller rationalitet som bör avgöra huruvida jämlikhet mellan arterna är motiverad, utan hänsyn till artens *intressen*. Detta gäller framförallt grundläggande intressen av att inte lida eller dö (1992:36). Horta (2010) kommer i "What is Speciesism?" fram till att den definition som, enligt honom, bäst beskriver begreppet lyder "Speciesism is the unjustified disadvantageous consideration or treatment of those who are not classified as belonging to one or more particular species." (Horta, 2010:244). Speciesism är alltså människans diskriminering (i sin vida bemärkelse) och orättvisa behandling av icke-mänskliga djur på grund av deras icke-mänskliga arttillhörighet. Denna diskriminering och exploatering är institutionaliserad, systematisk och till stor del naturaliserad i vårt samhälle idag.

När jag använder speciesism som ramverk för hur jag förstår meningsskapande om icke-mänskliga djur kan det appliceras på olika sätt. Det kan till exempel handla om hur de pratar om icke-mänskliga djur i materialet, vad som förutsätts och antas om dem, alltså vilka sanningar som människor konstruerar om andra djur. När människor uttrycker sig och agerar på vis där de icke-mänskliga djuren missgynnas på grund av deras icke-mänsklighet är det speciesistiskt. Detta ramverk har stor betydelse för hur jag uppfattar det språk jag analyserar. Min avsikt är att undersöka hur vi meningsskapar om icke-mänskliga djur, vilket kan ske på sätt som är till de icke-mänskliga djurens nackdel och därmed användas för att legitimera exploatering.

1.3.5 KARNISM

Karnism (från engelskans “carnism”) är ett begrepp som används för att benämna personer som äter djurkött och den ideologi och “trossystem” som köttätande hör till. Begreppet definieras av Melanie Joy (2010) som påpekar hur vi ser på vegetarianism som en livsstil grundat i ett aktivt val att inte äta djurkött. Att konsumera djurkött och använda andra animaliska produkter benämns däremot oftast inte som ett aktivt val utan “bara så det är”. Vi sätter i regel inte någon stämpel på personer som äter djurkött på samma vis som vi gör med personer som väljer att *inte* äta djurkött, som vegetarianer och veganer. Joy (2010) påpekar också hur vi inte endast förknippar vegetarianer med att välja bort kött från tallriken, utan dessutom med en uppsättning värderingar. Om vegetarianer förknippas med dessa värderingar, vilka värderingar förknippas då med att äta djurkött? Hon menar att termen “köttätare” (eller “meat-eater”), som ofta används för att benämna personer som äter kött, isolerar köttätandet från personens värderingar. Köttätandet förknippas alltså i regel inte med några särskilda värderingar utan är något “naturligt”. Joy (2010) menar att köttätande visst kommer med en uppsättning värderingar – de är bara naturaliserade i ideologin som karnism utgör. För att markera detta använder hon begreppet **karnister** för att benämna personer som äter djurkött (Joy, 2010:28f). Jag kommer att använda begreppen karnister/karnism i enlighet med Joy (2010), det vill säga för att benämna personer som äter kött från icke-mänskliga djur samt markera och synliggöra den ideologi som det innebär. Karnismen är den ideologi som jag menar ligger till grund för köttindustrin som institution och som genomsyrar språket om icke-mänskliga djur i animalieproduktion.

1.4 FORSKNINGSFÄLTÖVERSIKT

Speciesism eller artförtryck är ett ämne som ofta svävar mellan ett flertal olika forskningsfält beroende på vilken ingång den forskande personen har till ämnet. Horta (2010) har arbetat för ett teoretiskt ramverk genom vilket vi kan förstå speciesism, hur begreppet på bästa sätt ska definieras och vad användning av missgynnande definitioner kan få för konsekvenser (Horta, 2010). Då speciesism är något starkt normaliserat måste ofta flera olika typer av argument användas för motivera antispeciesism som rimlig ståndpunkt. Det finns moraliska argument som bygger på en likvärdighet hos alla varelser (se Dunayer, 2001), det finns hedonistiska argument som är kopplade till djurens upplevelser av smärta, rädsla och andra känslor (Singer, 1992). Vissa väljer att ta sig an ämnet genom att argumentera mot att det skulle vara moraliskt hållbart att jämföra intelligensnivå djur emellan, detta för att sticka hål på föreställningar om att djurs värde skulle avgöras av intelligensnivå (t. ex Lafolette & Shanks, 1996). Mänskliga djur tenderar efter dessa föreställningar att premiera vissa djur (husdjur) men inte andra (produktionsdjur) där vi förknippar husdjuren med "subjektifierande" egenskaper som lojalitet, känsla och kognitiv intelligens – egenskaper produktionsdjuren sällan tillskrivs (t ex Sepulveda, 2017).

Speciesism och feminism

Ekofeminism är en feministisk gren som tar hänsyn till djuren som *en* av de delar av naturen som den patriarkala strukturen exploaterar och har inte djurs rättigheter i fokus av analysen (se Hedström, 2007). Diskussioner om speciesism förs också inom genusvetenskap med feministisk ingång, bland annat med begreppet intersektionalitet. Detta arbete har en intersektionell utgångspunkt eftersom jag som forskande subjekt utgår från att maktstrukturer samverkar även i förtryck av icke-mänskliga djur. Begreppet kommer däremot inte ha en central roll i analysen. Intersektionalitet är ett begrepp som innebär att maktordningar samverkar och där makt ses som något dynamiskt som förändras beroende på kontext. Begreppet används som metafor där ras, etnicitet, kön, funktion, sexualitet etc. är olika kategoriseringar som ofta används inom begreppets omfång. Speciesism, alltså artförtryck, är en förtryckande struktur som ännu verkar för kontroversiell för att accepteras och erkännas – men lika naturaliserat var slavhandel, rasism eller sexism också för en tid sedan. Forskare som

undersökt hur feministisk forskning och studier av relationer mellan icke-mänskliga djur/mänskliga djur och intersektionen däremellan är till exempel Birke, Bryld och Lykke (2004). Även Lisa Gålmark (2005) delar uppfattningen om att flera förtryckande strukturer skulle samverka i vårt förtryck av icke-mänskliga djur. Hon har en fil. mag. i historia med genusvetenskaplig inriktning och menar att sexism, rasism och speciesism hänger ihop och tillhör en mycket gammal västerländsk idétradition av den vita mannens överordning (Gålmark, 2005). Att speciesism däremot *inte* skulle vara jämförbart med rasism och sexism är idéer som drivits av bland andra Steinbock (1978). Hon menar att mänskliga och icke-mänskliga djur är olika på sätt som skulle kunna vara moraliskt relevanta eftersom icke-mänskliga djur saknar intelligens och därför moraliskt omdöme (Steinbock, 1978).

Icke-mänskliga djur - 'personskap', intressen och rättigheter
Cushing (2003) bemöter i sin artikel "Against Humanism: Speciesism, personhood and preference" de speciesistiska argument som bl. a Steinbock (1978) för. Cushing (2003) ställer sig kritisk till humanism som moralisk position. Han gör detta eftersom han menar att humanismen inte bara utesluter icke-mänskliga djur, utan för att den dessutom används för att aktivt exkludera icke-mänskliga djur och motivera varför speciesistiskt förtryck inte går att likställa med andra sorters strukturellt förtryck. Cushing är verksam i USA och intresserar sig främst för olika sorters filosofi med politik, etik och moral som huvudämnen. Han skriver:

The main reason why speciesism is not held to be as serious a wrong as racism or sexism, is, I think, because we now automatically assume that women and nonwhites are moral persons, on an equal footing with white males (in the sense of being entitled to the same basic set of rights and liberties) but assume that nonhumans are not persons in this sense. That is, the central disagreement between humanists and their critics is over the membership criteria for personhood. (Cushing, 2003: 556)

Med detta vill han ifrågasätta vad det innebär att vara en person och vad personskap innebär med utgångspunkt i humanismen, detta likt Cudworth & Hobden (2014) gör fastän deras utgångspunkt är civilisation och dualism. De menar att konstruktioner av mänskligt/icke-mänskligt skapar en falsk dualism och att vi, för att uppnå förändring och ett hållbart samhälle, måste ompröva definitioner av vad mänsklighet innebär (Cudworth &

Hobden, 2014). Männslighet och personskap är något som ofta motiveras som det som skiljer människor från icke-mänskliga djur, men på vilka grunder ska vi förstå definitionen av personskap? Olika definitioner av personskap används av Cushing (2003) för att jämföra mänskligt personskap med sättet vi människor med vår speciesistiska struktur förtrycker icke-mänskliga djur, bland annat genom att beröva och neka dem sitt personskap och individualitet (Cushing, 2003). Om vi ska neka djur grundläggande rättigheter och fredade liv, på vilka moraliska grunder ska det då göras? Detta är särskilt relevant för min undersökning då jag tänker att våra sociala praktiker och meningsskapande om djur kan påverka hur vi uppfattar dem som personer och individer, med behov och rättigheter till liv.

Singer (1992) tar sig an detta ämne i "Djurens Frigörelse" (originaltitel "Animal Liberation"). Hans mening är att speciesism i grunden handlar om intressen och hur icke-mänskliga djurs intressen kränks i speciesismen. Singer (1992) är en av de tidigare användarna av begreppet speciesism, vars definition Cushing (2003) använder som grund för sin artikel. Hur vi människor bedömer icke-mänskliga djurs rätt till personskap och intressen skapar ju i sin tur de icke-mänskliga djurens förutsättningar och rättigheter (eller obefintliga sådana) till liv i våra antropocentriska samhällen och uppfattningar. Singer (1992) använder en mycket bred definition av *intressen* för att föra sina antispeciesistiska resonemang. Han menar att möjlighet att känna lidande eller välbehag som varelse är nog grund för att kunna anses ha intressen (Singer, 1992). Horta (2010) håller inte riktigt med Singer (1992) om hur vi ska prata om att ta hänsyn till icke-mänskliga djurs intressen. Horta (2010) menar att användandet av intressen riskerar att bli förvirrande. Detta beror delvis på att vi generellt inte ser icke-mänskliga djur som individer utan snarare ett exemplar som representerar sin art. Att se till intressen när individen klumpas ihop med en större massa gör det svårt att förstå vad vi menar när vi pratar om intressen. Han skriver att vi kan använda intressen som en metafor för något, som en arts intresse av sin fortsatta existens, men menar att det är svårt att använda på ett plan där människor ska ta hänsyn till icke-mänskliga individer. Det finns många fall där människor föreställer sig att de hjälper en djurart och värnar om dess intressen, eller åtminstone föreställningar om dessa, medan individer ur arten får lida eller dö som följd (Horta, 2010:250f).

Ett dualistiskt språk

Cudworth & Hobden (2014) menar att vi, för att planeten ska vara en hållbar plats att leva på, måste omvärdera vad som är mänskligt och vad som gör oss mänskliga. Cudworth & Hobden (2014) skriver i bland annat att vi människor konstruerar innebörden av mänsklighet genom att ta distans till naturen och icke-mänskliga djur (2014: 746). Både Erika Cudworth och Stephen Hobden är verksamma på University of East London och båda är intresserade av bland annat feminism, posthumanism och kritisk teori. De menar att den västerländska hierarkiska strukturen tar "det civiliserade" i anspråk och gör detta eftersträvansvärt medan "det naturliga" är något som konstrueras som skrämmande, outvecklat och något som måste kontrolleras av människor (2014: 748). De pekar på västvärlden, som har en historia av hierarkiska strukturer där det civiliserade mänskliga värdet är det högsta och naturen/det icke-mänskliga konstrueras som "något annat" som ska domineras. Upplysningsprojektet och dess antropocentriska, kolonialistiska civiliseringsprocess har orsakat stort lidande såväl historiskt som idag och har fått förödande konsekvenser i både mänskliga och icke-mänskliga liv (2014: 765).

Upplysningsprojektet och "civiliseringen" har inte sällan använt icke-mänskliga djur som redskap. Lafolette & Shanks (1996) hanterar i "The Origin of Speciesism" de komplexa dilemman i hur djurförsök legitimeras. De menar att det å ena sidan måste motiveras en biologisk likhet mellan icke-mänskliga och det mänskliga djuret för att djurförsöket skulle vara relevant, å andra sidan måste olikhet motiveras på samma gång för att försöket skulle vara moraliskt försvarbart (Lafolette & Shanks, 1996: 51). De behandlar pro-speciestiska argument om bl.a artlojalitet där människor skulle förmodas välja lojalitet gentemot varandra av "naturliga" anledningar. Lafolette & Shanks ifrågasätter detta eftersom det finns många människor väljer att visa lojalitet med icke-mänskliga djur (1996: 43f). De ifrågasätter i samband med detta varför just människans biologiska tendenser skulle vara relevant för att motivera förtryck baserat på arttillhörighet – de menar att vi har en mängd drifter som vi förväntas tygla och kontrollera med hjälp av förnuft och moral. Hur vi bedömer *vissa* drifter som naturliga medan andra ska tyglas konstrueras är därmed socialt (1996:44).

Språket som grund för förtryck

Joan Dunayer (2001) har skrivit boken “Animal Equality: Language and Liberation” som hon beskriver som den första boken som kartlägger hur språk och förtryck av icke-mänskliga djur hänger ihop. Hon menar att vi använder vårt språk på ett sätt hon likställer med att ljuga för att berättiga vår exploatering av icke-mänskliga djur (2001:1). Detta gör vi genom att bland annat konstruera “sanning” om vår egen art, men också om andra arter genom att nedvärdera dem och genom att objektifiera icke-mänskliga djur. Genom att sätta mänskligheten i kontrast till alla andra varelser och konstruera andra arter som “mindre än” eller “underordnade” skapar vi ett grundläggande speciesistiskt språk (2001:2). Joan Dunayer är en författare USA som bor i Washington D.C. Hon specialiserar sig på djurrättsfrågor.

Steven Best (2006) är en av de forskare som påpekar hur Dunayer bidragit till att genomskåda den speciesism som döljer sig i vårt språkbruk. Steven Best är professor i filosofi i USA men är också djurrättsaktivist. I sin artikel “Weighing & Protecting Life: Beyond Speciesism, Welfarism & Legalism” skriver han “What was done for racist and sexist language needs to be done for speciesist language, and Dunayer has helped lead the way in her books and articles.” (Best, 2006: 284). Han själv skriver dock att föreställningen att störta mänsklig överordning totalt är orealistisk då vi hela tiden väljer ett liv framför ett annat – så gör alla djur, menar han (Best, 2006).

Samentha Sepulveda (2017) skriver i sin masters thesis i kommunikation, “Where (Species) Inequality Lives”, att den stora skillnaden mellan att välja ett liv framför ett annat för sin överlevnad och den förtryckande struktur av icke-mänskliga djur som vi upprättat är *a)* förtrycket är institutionaliserat, och *b)* förtrycket är systematiskt. Sepulveda (2017) menar att speciesism genomsyrar såväl vardaglig social kommunikation som institutionaliserad industriell, politisk och medial sådan. Hon menar att det finns en språklig dualism mellan hur vi uppfattar icke-mänskliga djur och mänskliga sådana och att den finns inbäddad i alla sorters social, industrialiserad, politisk och medial kommunikation. Den är därför naturaliserad i sådan utsträckning att den i många fall kan vara svår att upptäcka, observera och undersöka. Hennes huvudsakliga syfte för avhandlingen var att undersöka *var* speciesism

fanns, alltså i vilka sammanhang (Sepulveda, 2017). Hennes arbete ligger nära mitt eftersom vi båda är intresserade av det språk, meningsskapande och sociala praktiker som utgör den speciesistiska strukturen. Ett annat arbete som ligger nära temat för min undersökning är Falkengren (2005) som skrivit en avhandling med namn “Djurens skepnader: Närhet och distans i diskurs och livsvärld”. Avhandlingens utgångspunkter är bland annat bönders förhållande till nötkreatur, meningsskapande om icke-mänskliga djur, men också det utbyte som vi förväntar oss få av icke-mänskliga djur.

1.5 METOD, MATERIAL OCH GENOMFÖRANDE

Eftersom jag är intresserad av att undersöka språk och sociala praktiker som underbygger för speciesism och karnism är det logiskt att välja en metod som undersöker språk och makt. Jag har därför valt att använda diskursanalys som metod för att bearbeta den data som utgör grunden för min undersökning.

1.5.1 DISKURSANALYS

Jag har under teoriavsnitt 1.3.3 Diskurs och makt i meningsskapande redogjort för diskursanalysens grundläggande premisser. Jag ska nu precisera hur diskursanalys används i min studie. Diskursanalysen som ligger till grund för min studie grundar sig hos Michel Foucault (ur Winther Jørgensen & Phillips, 2000 och Bergström & Boréus, 2012). Traditionellt delas Foucaults verk in i två perioder – den arkeologiska och den genealogiska, men faserna överlappar till viss del varandra. Hans diskursteori tillhör traditionellt den arkeologiska fasen. Under denna period är han intresserad av att arkeologiskt (alltså i olika historiska kontexter) undersöka hur olika påståenden blivit godtagna som sanning och hur utsagor i tiden blivit meningsfulla. Vad som överhuvudtaget kan sägas och vad som är otänkbart, sant/falskt, och vilka strukturer som lägger grunden för detta är några av de saker Foucault intresserar sig för (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Med “sant/falskt” menas inte vad som *är* “sant” respektive “falskt” eftersom det skulle gå emot mina poststrukturalistiska premisser, utan vad som *uppfattas* som sant, falskt, normalt, onormalt, möjligt och omöjligt etc i diskursen. Jag avser inte heller avslöja vad som “egentligen menas” eller “ligger bakom” det som sägs. Jag kommer istället analysera språket

med hänsyn till kontext.

Jag använder diskursanalys för att undersöka hur meningsskapandet hänger ihop i språkliga praktiker som i sin tur skapar normer och större nätverk av meningsskapande, såsom sociala institutioner. Diskursanalys som metod utgör därmed främst ett förhållningssätt till språk och meningsskapande praktiker. Under den arkeologiska perioden skiljer Foucault på diskursiva och icke-diskursiva praktiker (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Detta kan ibland kallas för andra generationens diskursanalytisk tradition. Bergström & Boréus (2012) skriver att Foucault i sina senare verk, kallad den genealogiska perioden, upphävt den distinktion han tidigare gjort mellan diskursiva/icke-diskursiva praktiker. De menar att han då tillhör den tredje generationens diskursanalytisk tradition (Bergström & Boréus, 2012:357) Jag gör inte heller den distinktionen.

1.5.2 KÖTTETS LUSTAR

Mitt material är hämtat ur dialoger i SVT-serien *Köttets Lustar* (2017) som är skapad av Clara Mannheimer och Agnes-Lo Åkerlind och regisserad av Nathan Grossman. Serien är en mix av dokumentär och dramatisering av det val många karnister i Sverige står inför idag – att i samma utsträckning som tidigare fortsätta äta kött från icke-mänskliga djur eller övergå till en mer plantbaserad kost. Henrik Schyffert är huvudpersonen i serien som börjar med att han antar ett vad från sin son, djurvänner Limpan. Vadet går ut på att Henrik ska lära känna och ta hand om en griskulting för att sedan själv döda och slakta den när den nått det som räknas som normal slaktvikt. Kan han inte göra detta anser Limpan att Henrik, som beskriver sig själv som en köttätare av rang, inte förtjänar att äta kött. Om Henrik inte klarar av utmaningen måste han därför bli vegetarian – för resten av sitt liv. Serien, som är i tre delar, består av avsnitten “Avsnitt 1: Griseknoen”, “Avsnitt 2: Ett grisliv” och “Avsnitt 3: Den ofrivillige veganen”. De tre avsnitten behandlar ämnet köttkonsumtion ur olika perspektiv, inte endast ur ett djuretiskt perspektiv utan också de marknads-, hälso- och miljöaspekter som är kopplade till köttkonsumtion. I avsnitten varvas olika studiebesök, personmöten och vardaglig konversation med förberedda intervjuer och uttalanden från bland annat veterinär, forskare och representant från jordbruksverket för att nämna några.

Anledningarna till att jag valde just *Köttets Lustar* till grund för min undersökning är flera. En anledning är att serien är relativt aktuell och har en intressant timing i samhället. Serien har väckt en del debatt och diskussion kring köttkonsumtionen i Sverige. Jag har till och med sett kommentarer av människor i sociala medier där de skrivit att de tänker sluta äta kött till följd av att ha sett bilderna som visas i serien. Henrik är en offentlig person och anonymiseras därför inte i min undersökning. Inte heller andra medverkande anonymiseras eftersom de medverkar i serien med namn. Jag har gjort bedömningen att deras medverkan innebär att de är medvetna om att deras uttalanden är offentliga.

1.5.3 GENOMFÖRANDE

Jag kommer nu beskriva hur jag samlat in min data, hur jag tänkt när jag gjort urval av citat och hur jag kommer bearbeta dessa med hjälp av diskursanalys.

All data som ligger till grund för min undersökning kommer från SVT-serien *Köttets lustar*. För att samla in materialet har jag först tittat på seriens alla avsnitt. Det gjorde jag för att få en övergripande bild av seriens innehåll, olika delar och uppbyggnad. Jag gjorde sedan en mycket grundläggande transkribering av alla dialoger som förs i serien. Dialogerna är mellan olika medverkande, nästan alltid Henrik och en ytterligare person som han besöker för att få inblick i köttindustrin. Till transkriberingen har jag noterat tidpunkter i avsnitten då de för olika samtal. Jag har också markerat i dokumentet var personerna befinner sig och om de förflyttar sig. I vissa sammanhang har jag beskrivit om de gestikulerar på sätt som jag bedömt vara viktiga för hur jag förstår samtalet. När jag citerat personerna har jag till viss del korrigerat talspråk, men har i övrigt varit mycket omsorgsfull i transkriberingen. De transkriberade samtalen, sammanlagt 40 sidor text, har jag sedan använt som underlag för min undersökning.

Det insamlade materialet i sin helhet innehåller väldigt mycket användbara och intressanta samtal. Materialets mängd har inneburit att jag valt att använda mig av delar, alltså citat, ur serien och för min diskussion kring dessa. Jag har gjort mitt urval efter vad jag bedömer intressant och givande i förhållande till min frågeställning. När jag för min diskussion försöker jag i största möjliga mån ta hänsyn till citatets kontext. Jag är medveten om att mina

tolkningar inte är de enda eller de “sanna”. Jag försöker förhålla mig till materialet på ett reflexivt sätt och försöker inte förstå vad de medverkande “egentligen menar” utan snarare hur deras utsagor kan tolkas och förstås på olika vis i förhållande till mina teoretiska verktyg. När jag gjort min analys har jag med diskursanalytisk utgångspunkt utgått från att språket är ett maktfullt nätverk. Jag har använt mig av följande diskursanalytiska frågor för att behandla mitt material:

Hur sägs det (på vilket sätt, med vilka ordval)? Vad skapar det för möjligheter/omöjligheter i diskursen? Vad konstrueras som normalt/onormalt? Sant/falskt? Var finns makten? Hur fylls begreppen? Finns spår av karnistisk ideologi?

1.6 REFLEXIVITET

Mitt arbete rör ett komplext ämne som en med fördel kan ta sig an på många olika sätt. Olika teoretiska utgångspunkter, val av data för analys, olika angreppssätt i form av frågeställningar och syfte, olika forskande subjekt – möjligheterna är oändliga och alla dessa faktorer skulle förändra studien. Avsikten med mitt arbete och min analys är inte att förmedla “sanning”. Mitt mål är inte heller att ge intrycket av att min analys är *den enda* analys som går att göra, inte ens med valda teoretiska verktyg.

Jag tror att den poststrukturalistiska, anti-speciesistiska utgångspunkt som präglar undersökningen gör studien intressant och relevant, vilket är målet med mitt arbete. Dock är min undersökning endast *en* av många möjliga. Det finns givetvis många andra teoretiska utgångspunkter som skulle kunna göra andra saker med valda data och material. Dessa skulle kunna föra fram andra aspekter av diskussionen, något jag respekterar och välkomnar. Min undersökning är liten, kvalitativ och inga stora generaliseringar kan göras utifrån den. Däremot är min förhoppning att den kan säga *något* om hur en studie av mindre storlek kan visa på resonans med en mer övergripande struktur av meningsskapande och makt.

Jag har en högst personlig koppling till mitt valda ämne eftersom jag valt att bli vegan av etiska skäl. Jag har dessutom haft privilegiet att kunna göra det valet. Visst har jag i många sammanhang en hel del privilegier som svenskfödd, vit, ung kvinna som till stor del blivit

uppvuxen i ett medelklasshem. Dessa privilegier har tillsammans med mina erfarenheter oundvikligen fört med sig ett sätt att se på världen. Jag är fullt medveten om att denna världsbild influerar min analys. Som forskande subjekt kan jag dessutom aldrig uppnå en neutral, objektiv position. Det är inte heller min intention, däremot är min förhoppning att transparens och tydlighet genom arbetet kan medföra tillräcklig tillförlitlighet.

2. DISKUSSION

Det kan nu vara lämpligt att påminnas om mina frågeställningar, som jag tillsammans med mina diskursanalytiska metodfrågor har ställt till mitt material:

Viktiga frågeställningar är:

- Hur konstrueras icke-mänskliga djur i materialet? Vad har det för betydelse för hur de uppfattas? Vad har det för funktion i karnismen och köttindustrin som institution?
- Kan de icke-mänskliga djuren “subjektifieras” och hur? Vad får det i så fall för konsekvenser?

2.1 SPRÅK SOM POSITIONERAR

Med språket som verktyg positionerar mänskliga djur sig själva i förhållande till icke-mänskliga djur och skapar olika relationer, roller och förutsättningar.

MED MANDAT ATT DÖDA

Henrik och Limpan pratar i avsnitt 1 om vad som krävs för att Henrik skulle kunna döda ett djur som han känner.

Limpan: Alltså det är ju ett djur. Ett helt liv har du dödat för att äta dina töntiga små prinskorvar. Om du hade ett djur hemma, skulle du kunna äta det? Om du hade lärt känna det?

Henrik: Jag tror att jag är så pass kall och ond och död inombords att jag skulle kunna klara av det. Att jag är så känslomässigt störd att det skulle gå faktiskt.

L: Skulle du kunna skjuta våra katter?

H: Nej, det skulle jag inte göra.

L: Jag slår vad, om du inte kan döda ett djur som du känner, då tycker inte jag att du ska äta kött. Jag tycker du ska bli vegetarian.

H: Vad är det för djur vi pratar om?

L: En gris.

H: En gris? Men de är ju så gulliga!

(Avsnitt 1 03:10)

När Henrik motiverar varför han tror att han skulle kunna döda ett icke-mänskligt djur som han har en relation till använder han ord som *kall*, *ond*, *död inombords* och *känslomässigt störd*. Det konstruerar ett distanstagande till dödande, att det skulle vara onormalt att döda djur, fastän det dödas ungefär en miljard djur om året i Sverige (Djurens Rätt, 2017). Henrik uppger själv i serien att han jagar och dödar därmed andra djur. Det skapar vissa villkor i diskursens norm – alltså vad som anses normalt för karnister i förhållande till icke-mänskliga djur i köttindustrin. Han själv äter, men också dödar, icke-mänskliga djur som han inte har en relation till. Deras katter skulle han däremot inte kunna döda. Villkoret här är att katter inte tillhör den kategori djur som används för livsmedelsproduktion. Han visar missnöje till tanken att döda en “gullig” gris. Villkoret som konstrueras av Henrik här kan förstås som “gullighet”. Detta skapar olika kategorier av icke-mänskliga djur i diskursen, alla med olika villkor för liv. Vissa som en “kan” döda och vissa som en inte “kan” döda. Detta skapar olika förutsättningar för icke-mänskliga djurs liv eftersom vi värderar deras liv olika beroende på deras relation till oss människor – inte djurets oberoende intresse av att leva. Joy (2010) menar att vi äter vissa djur men inte andra och reflekterar nästan aldrig över varför – och anledningen är ideologin karnism (2010: 28).

Henrik positionerar, förmodligen omedvetet, sig själv som den i hierarkin med mandat att “avgöra” hur mycket ett djurs liv är värt. Hornscheidt och Landquist (2014) skriver om social positionering och makt i förhållande till sociala konstruktioner. Makt och hierarkier är grundläggande för sociala positioneringar och vilken möjlighet en har att inta olika sociala positioner (2014:138f) Henriks värdering av icke-mänskliga djur som en “kan” respektive “inte kan” döda innebär att han själv positionerar sig i en maktposition där han *har makten att avgöra*. Maktförhållandet mellan mänskliga och icke-mänskliga djur i diskursen verkar

normaliserat i sammanhanget. Peter Singer (1992) menar att djurfabriken, som jag betraktar som köttindustrin som institution, är en tillämpning av idén där människor fritt använder djur för sina egna syften (1992:182). “Kan” handlar i den här kontexten mer om att *vilja* eftersom han redan har rätten. Melanie Joy (2010) menar att detta är ett resultat av hur icke-mänskliga djur behandlas som objekt och tillhörigheter. Lagen klassar icke-mänskliga djur som fast egendom. Vi kallar dessutom inte icke-mänskliga djur som vi äter för pronomen som *han* och *hon* utan snarare *den* (Joy 2010:118).

VÄRDERING EFTER ANVÄNDBARHET

För att Henrik ska lära känna grisarna och umgås med dem, som Limpan vill, tar han hjälp av Eva. Eva kallas för Gris-Eva eftersom hon har många grisar och ägnar sig åt bland annat av dressyr av grisarna. I ett telefonsamtal mellan Henrik och Eva sägs följande:

Henrik: Jag har ansvar för två grisar och jag skulle behöva lite hjälp med att få lite ordning på dem.

Gris-Eva: Du vill ha lite hjälp med dresseringen helt enkelt.

H: Ja, jag antar det. Nu står de mest bara och äter och bajsar. Jag har ingen glädje av dem riktigt.

GE: Du vill att de ska kunna lite roligare saker och va lite mer personliga.

H: Ja, jag tänker när jag ändå har en chans här liksom att komma lite närmare.

GE: Ja, alltså grisar är ju helt fantastiska djur så jag kan absolut hjälpa dig med att visa deras verkliga jag.

(Avsnitt 1 28:00)

Henrik ska ta hand om grisarna och lära känna dem men tycker inte att de uppfyller hans förväntningar. Grisar är ett djur som annars förknippas med livsmedelsproduktion, men också med smuts och dumhet (Joy, 2010: 24ff). Singer (1992) skriver “Grisars naturliga intelligens är jämförbar med, eller kanske t.o.m. överlägsen hundens.” (1992:144). När Henrik ska lära känna de två grisar han har hemma hos sig tycker han inte att han “har någon glädje av dem”. Grisarnas “normala” syfte i köttproduktion är att vara *produkt*, det finns inga krav om att de ska ha några särskilda personliga egenskaper. När han istället ska ha grisarna som husdjur förstår jag det som att hans förväntningar på grisarna förändras. Det är ungefär som att grisarna positioneras och appliceras i en husdjurs-diskurs och förväntningarna ändras därefter.

Eva erkänner grisarnas intelligens och personlighet. Hon berättar under Henriks besök att grisar är intelligenta djur och att de till exempel kan bli deprimerade.

Singer (1992) skriver att hundar, schimpanser och grisar alla är djur som har stor förmåga att skapa meningsfulla relationer (Singer, 1992:49). När Henrik ska lära känna grisarna ska han “få ordning” på dem och han berättar för Eva hur de nu “mest bara äter och bajsar”. Det är förväntningar som han nu har på grisarna är att de i större utsträckning ska vara *underhållande* för honom. Henriks intressen i relationen med grisarna går i första hand, att han ska ha glädje av djuren. De icke-mänskliga djuren verkar få sitt värde i diskursen efter hur de kan vara användbara, till nytta eller nöje, för människor. Genom detta konstrueras också en språklig dualism mellan det mänskliga / icke-mänskliga och konstruerar det icke-mänskliga som något Cudworth & Hobden (2014) skulle kalla för “less than human” (2014: 746). Liknande dualismer skapar ett hierarkiskt samhälle med över- och underordning (2014: 757) som jag menar visar sig i diskursen. Cudworth & Hobden (2014) skriver att den vita, kristna mannen har representerat det fulländade mänskliga subjektet i hierarkin medan “annanheten” historiskt sett har har gällt markerat rasifierade personer, kvinnor och icke-mänskliga djur (2014:752).

2.2 SPRÅK SOM LEGITIMERAR

För att upprätthålla karnism, den ideologi som ligger till grund för den sociala institution som köttindustrin är, krävs ett språk som legitimerar de handlingar som utförs. Melanie Joy (2010) menar att vi bland annat använder ett språk och uppfattning som osynliggör och/eller legitimerar användandet och dödandet av icke-mänskliga djur. Ideologier som är normaliserade och internaliserade ger en förvrängd bild av verkligheten, men bara för att dödandet och lidandet inte syns betyder det inte att det inte finns. Hon menar att våra föreställningar om verkligheten i köttindustrin påverkas av “The Cognitive Trio” (den kognitiva trion) objektifiering, avindividualisering och dikotomisering (Joy, 2010: 119).

GRISMASKINEN

Henrik får i avsnitt 2 se hur ett verkligt grisliv ser ut i köttindustrin. Hos grisbonden Gunnar

får vi ta del av hur inseminering och uppfödning går till på en vanlig svensk grisgård.

[I ladugården vid insemineringen. Grisarna rör sig medan H och Gunnar försöker inseminera]

H: Och det här gör ni varannan vecka?

Gunnar: Japp, så här går ungefär hela världens moderna gris- eh -tillverkning till.

(Avsnitt 2 17.35f)

När Gunnar berättar om hur man på ett mänskligt fabricerat och maximalt effektiviserat vis avlar på grisar använder han ordet "tillverkning". Han tvekar lite när han ska välja ordet. Jag tolkar det som att han vill välja ett ord som är korrekt i den industri hans verksamhet är del av. Där är grisar produkter, inte individer. Ordet "tillverka" har en industriell klang som osynliggör den havande suggan från uppfödningen av nya grisar. "Tillverkningen" är kontrollerad och utförd av människor och produkten produceras för konsumtion av människor. Suggans graviditet är i diskursen en osynlig del av en "modern" produktionskedja istället för en del av grisarnas naturliga fortplantning. Suggan uppfattas inte som en individ i diskursen utan liknar en mänskligt kontrollerad maskin, ett objekt, vars syfte är att producera nya grisar.

Vidare påpekar Henrik att grisarna hos Gunnar inte verkar ha roligt. De diskuterar grisarnas naturliga behov av sysselsättning och huruvida Gunnar uppfyller dessa.

Henrik: De verkar ju inte ha jätteroligt. Du är inte jätteintresserad av att de ska ha det kul?

Gunnar: Nä, det är inte mitt jobb. Jag har dem inte för att de ska ha det så roligt i livet som möjligt. Jag ska producera livsmedel till en rimlig kostnad till dig och mig.

(Avsnitt 2 22.00)

Att uppfylla mänskligt formulerade krav på grisars levnadsstandard är inte samma sak som att tillgodose deras verkliga behov. Gunnar förklarar i citatet ovan att det är hans jobb att producera livsmedel, alltså föda upp grisar och skicka dem till slakt, och göra det till vad han kallar för en "rimlig kostnad". Med rimlig kostnad avser han med största sannolikhet kostnad ur en ekonomisk aspekt. Grisköttet ska säljas till ett pris som är konkurrenskraftigt på marknaden och i hans uttalande är detta inte förenligt med att grisarna ska ha "så roligt i livet

som möjligt”. Gunnars roll i institutionen är att producera, han måste därmed förhålla sig till de konventioner som finns om varans värde. Singer (1992) understryker att de människor som exploaterar icke-mänskliga djur inte är ute efter uppskattning, deras intressen är pengar. De är beroende av att människor “köper liken av djuren som de föder upp” (Singer, 1992:183). Seumas Miller (2014) skriver att institutionens förkroppsligade roller, alltså personerna som fyller olika funktioner i institutionen, definieras av deras olika uppgifter. Det Gunnar gör här är att beskriva sin roll, sin uppgift, och markera vilken uppgift han förväntas utföra. Han betonar också att det han producerar är “livsmedel till en rimlig kostnad till dig och mig”, han kopplar ihop producenten med konsumenten och motiverar att hans arbete fyller en funktion i samhället. Institutioner är ofta organisationer som fyller en central roll och är viktiga för samhället vars kontext den verkar i (Miller, 2014).

Att Gunnar kallar grisarna för “livsmedel” istället för “djur” eller “grisar” (även om de också är benämningar som är avindividualiserande) förstår jag som ett objektifierande språk som används om grisarna som han föder upp. Joy (2010) förklarar objektifiering som att betrakta en levande varelse som en sak eller ett ting och att objektifieringen av djur blir allra tydligast i hur vi använder språket. Hon skriver att det är vanligt att t ex slaktare kallar de icke-mänskliga djuren för vad de ska *bli* istället för vad de *är* (Joy 2010:117f). Det liknar vad Gunnar gör när han pratar om grisarna han föder upp på sin gård. Han kallar dem för “livsmedel” fastän han faktiskt inte ens slaktar, styckar eller förpackar grisarna på sin gård. Han föder upp grisar och skickar iväg dem till ett slakteri men han benämner dem som objekt – trots att de är levande varelser under hela hans del av produktionskedjan.

“DJURVÄLFÄRD” – FÖR VEM?

I relation till detta kan vi föra en diskussion om mänskliga djurs respektive icke-mänskliga djurs intressen. När Henrik besöker en annan grsigård som uppfyller Krav-märkning för köttproduktion. Där diskuterar han med grisbonden Olle om vem som tjänar på att grisarna mått bättre under sin livstid.

[På KRAV-gården]

Henrik: Men är det såhär då, att Krav-märkta grisar de mår bättre psykologiskt, i huvudet?

Olle: Ah, det är precis vad de gör. För de får utlopp för sitt naturliga beteende och en gris vill ha någonting att göra.

H: En gris som mår bättre smakar ju inte annorlunda. Om man är krass.

O: I det fallet tror jag att det är viktigare hur vi mår.

H: Vi mår bättre av att veta att de har mått bättre?

O: Ja.

(Avsnitt 2 54:45)

I diskussionen ovan sätts grisens intressen av att må bra och få sina behov tillgodosedda mot människans intresse av att äta griskött med gott samvete – alltså samtidigt rättfärdiga exploatering av grisar. Samtalet mellan Henrik och grisbonden Olle visar att de båda erkänner grisars behov av att få utlopp för naturliga beteenden, något som begränsas kraftigt när de föds upp i storskalig köttproduktion (Singer, 1992:144ff, Joy, 2010:42ff). Intressena är av vitt skilda slag. Grisarnas intresse är, i detta sammanhang, att få må bra och göra saker som stimulerar dem och därmed genererar psykisk hälsa. Människornas intresse är att undvika de etiska kval som verkar komma med konsumtion av griskött. I samtalet dras slutsatsen att människor mår bättre av att veta att det icke-mänskliga djuret mått bra.

Henrik säger i citatet ovan att en gris som mår bättre inte smakar annorlunda, vilket jag förstår som ett retoriskt påstående som ifrågasätter vikten av att köpa Krav-märkt griskött. Henriks ifrågasättande av vikten av Krav-märkning för grisens hälsa i relation till den ökade kostnaden premierar människans intresse av att köpa grisköttet billigt, äta grisen och att köttet ska smaka bra. Detta prioriteras över grisens intresse att må bra och leva. Dessa intressen hos mänskliga djur förstår jag som grundläggande speciesism men också grund för den karnistiska ideologin – att mänskliga djurs intressen av att prioriteras före icke-mänskliga djurs intressen av att leva och må bra. Oscar Horta (2010) skriver följande om mänskliga djurs intressen kontra icke-mänskliga djurs intressen:

But the fact is that a difference between the content of two interests needs not imply a difference between their significance. Two interests do not need to be equal as regards their content in order to have an equal weight. (Horta, 2011:9)

Horta (2010) menar alltså att mänskliga djurs och icke-mänskliga djurs olika intressen inte behöver betyda att dessa är olika mycket värda. När vi behandlar dessa intressen som olika mycket värda är det speciesistiskt. Han menar vidare i texten att individer, mänskliga som icke-mänskliga, alla har olika intressen och behov. Att dessa behov är olika och att individerna därmed behöver olika saker är inte en ursäkt för att inte tillgodose eller åtminstone ta hänsyn till dem (Horta, 2010:9). Att prioritera mänskliga djurs intressen, som dessutom ibland kan handla om endast bekvämlighet och vara utan praktiskt syfte, före icke-mänskliga djurs intressen förstår jag därför som speciesistiskt.

I samtalet förstår jag det som att de förstår Krav-märkning som del av djurvälståndsdiskursen inom köttindustrin. Jag tolkar konceptet "att djuren ska ha det bra" i köttindustrin som en aspekt av djurvälstånd, inte i rättslig bemärkelse utan social sådan, som en del av institutionens kultur. Seumas Miller (2014) skriver följande om institutionell kultur:

Aside from the formal and usually explicitly stated, or defined, tasks and rules, there is an important implicit and informal dimension of an institution roughly describable as institutional culture. This notion comprises the informal attitudes, values, norms, and the ethos or "spirit" which pervades an institution. (Miller, 2014: u.s)

Ingenstans i mitt material uttrycks en vilja att plåga eller skada djur – detta trots att köttindustrin och karnismen är beroende av att miljontals djur dödas. Både krav-bonden Olle men också grisbonden Gunnar uttrycker på olika sätt att de vill att djuren åtminstone ska ha ett "okej" liv.

Gunnar: Jag ska ju ha dem under former som gör att jag själv tycker att det är okej. Jag vill ju absolut inte hålla dem på ett sätt som det gör att de inte mår bra helt enkelt.

Henrik: Du ska kunna sova gott om natten också.

G: Absolut.

(Avsnitt 2 27:05)

Även här hamnar grisbondens välmående och samvete i fokus. Singer (1992) menar att föreställningen om att människan kommer i första hand och vars intressen av att inte lida inte

kan jämföras med icke-mänskliga djurs intressen av detsamma. Inget problem angående icke-mänskliga djur kan jämföras med människans moraliska eller politiska angelägenheter, menar han (Singer, 1992:239). För de flesta människor passar inte orsakande av lidande eller död in i resten av deras uppsättning av värderingar. Detta kan vi komma runt genom att förändra vår *uppfattning* om vårt beteende så det *uppfattas* som förenligt med våra värderingar (Joy, 2010:18). Jag tolkar det som viktigt för Gunnar att hans uppfödning av grisar stämmer överens med det informella etos och värderingar som upprätthåller köttindustrin. Även konsumenter är måna om att de icke-mänskliga djuren inte ska ha haft det “alltför dåligt”, men Singer (1992) menar att människor använder omedvetenhet om detta till sin fördel då kunskap om köttindustrin snarast blir en belastning på samvetet (1992: 237).

Jag tolkar denna typ av språkbruk i köttindustrin, som tar distans till djurs lidande och fungerar upprätthållande av en social djurvälferdsdiskurs, som en typ av mytbildning inom ideologin och institutionen. Joy (2010) menar att myter genomsyrar alla skikt inom köttindustrin. Dessa myter kan till exempel handla om normalisering, att köttätande konstrueras som *normalt* men fungerar också upprätthållande av myter som redan finns. Detta sker i regel omedvetet och internaliserat (Joy, 2010: 98f). I detta sammanhang handlar det om Gunnars funktion att som producent rationalisera produktionen som fri från lidande. Den roll han har i sammanhanget gör att vi förstår honom som en man i sin *profession* och vars uttalande upprätthåller den föreställning som finns om att icke-mänskliga djur i köttproduktion *inte lider*.

KOMMUNIKATIONSKROCK

Vad som förmedlas mellan producent och konsument är avgörande för hur ideologin och institutionen upprätthålls. När Martin ska ta med Henrik in på slakteriet för att gå igenom de olika stegen i slaktprocessen sker något som jag skulle kalla för en “kommunikationskrock”:

[Befinner sig utanför slakteriet på lastplatsen]

Martin: Så, nu var den [lastbilen] tömd. Vi går och tittar på gasmaskinen.

Henrik: Fast det heter bedövningsmaskin?

M: Ja, bedövningsmaskin.

H: Finare ord...

(Avsnitt 2 33.40f)

Martin använder ordet "gasmaskin" för att benämna den maskin där grisarna gasas med koldioxid för att bli bedövade och medvetslösa inför stickningen. Jag uppfattar "gasmaskin" som ett ord som klingar våldsamt, särskilt med tanke på hur framförallt judar men också andra gasades i stora gaskamrar under andra världskriget. Henrik påpekar under samtalet att det heter "bedövningsmaskin" och lägger sedan till "finare ord...". Här tolkar jag det som ett exempel på hur språklig förädling av produktionsprocessen av animalier, då framförallt köttprodukter, blir extra synlig i kontrast till producenten Martins språkbruk. Jag uppfattar det som att Henrik som konsument och Martin som producent delvis har olika konventioner om hur en pratar i givet sammanhang. För Martin är det normalt att grisarna gasas och han använder ett ord för att beskriva det som kanske inte är accepterat eller lämpligt i det led Henrik tillhör, alltså ut till konsumenter. Det Martin använder är snarast ett "insider"-språk som inte i samma utsträckning döljer våld. Det blir då en "krock" mellan de olika aktörernas språkbruk och kultur.

INSTITUTIONELL "SANNING"

Jag menar att köttindustrin som institution är beroende av vissa "sanningar" konstrueras om icke-mänskliga djur och att det finns vissa konsensus mellan producent och konsument. Dessa kan vara mer och mindre formella, och jag kommer i detta avsnitt visa på hur dessa kan se ut. I citatet nedan är Henrik på besök på slakteriet och samtalar med slaktaren Martin:

Henrik: Nu måste jag ju bara fråga, vet de om vad som kommer hända?

Martin: Nej

H: De har ingen aning?

M: Nej

H: Och då säger folk såhär, "jo men det där känner de på sig"

M: Jag tror inte det i alla fall

H: Du tror inte det? Hur länge har du jobbat här?

M: 17 år

H: 17 år, då borde du veta

(Avsnitt 2 33:00)

Henrik och slaktaren Martin pratar om grisarna som anländer till slakteriet har någon aning om “vad som kommer hända”, där “hända” avser faktumet att grisarna snart kommer dödas. Martin uttrycker bestämt att han tror att grisarna inte är medvetna om att de kommer dö. Tillsammans skapar Henrik och Martin ett för dem gemensamt konsensus där de kommer överens om att Martins 17 år långa arbetslivserfarenhet ger honom tolkningsföreträde i frågan. Martin säger att han tror att grisarna är ovetande – därför uppfattar Martin och Henrik grisarna som ovetande. De konstruerar här en diskursiv sanning för sammanhanget, en typ av “sanning” som inte är ovanlig för karnismens ideologi. Joy (2010) menar att det är typiskt för våldsamma ideologier att vara beroende av att osynliggöra våldet. Köttindustrin är en industri organiserad kring våld och utan våld skulle ideologin karnism upphöra att existera. En kan inte döda och stycka något djur utan våld (Joy, 2010:33). Med detta kommer också en uppsättning strategier för att dölja och legitimera våldet för oss själva, menar Joy (2010). En av strategierna för att legitimera hur djur behandlas i köttindustrin är till exempel att konstruera och anta egna sanningar för att förneka icke-mänskliga djurs känslor och upplevelser. Eftersom upplevelserna är subjektiva kan vi därför inte helt veta hur andra individer upplever känslor som smärta eller rädsla. Joy (2010) menar att det är rimligt att anta att andra icke-mänskliga individer också känner lidande som mänskliga individer gör – ändå väljer många att tro motsatsen, precis som Henrik och Martin gör med sitt konsensus. Det finns också förstås “objektiva” undersökningar och forskning som visar på icke-mänskliga djurs upplevelser av rädsla och smärta (Joy, 2010: 57).

“MAN VÄNJR SIG”

Förutom att anta valda sanningar för att dölja ideologins våld så blir vi människor avtrubbade när vi måste processa en så stor mängd våldsamma bilder. Henrik berättar hur han upplevde besöket på slakteriet.

[Pratar med Martin inför kameran efter att ha sett slaktprocessen]

Henrik: Det där var jobbigare än vad jag trodde. Du vet, när man köper i butik... hjärnan förstår den här storleken liksom [visar en liten bit, som ska representera en förpackning, med händerna]. Men när man ser dem så här gigantiska och lealösa liksom... När du var här första gången, kände du sådär “oj”?

Martin: Ah. I början när jag skulle titta när de bedövade, jag klarade inte av det. Det tog lång tid innan jag ens vågade gå dit och titta. Men nu har man ju sett det så många gånger.
(Avsnitt 2 40:53)

Efter att Henrik sett grisar slaktas – allt från att de gasats med koldioxid, skurits i halsen, tömms på blod till att de skållats och styckats – uttrycker han att upplevelsen var jobbig. Han berättar att det är som att han inte tidigare kunnat “förstå” att grisköttet i förpackningen han köpt i affären verkligen kommer från ett stort, levande djur. Slaktaren Martin berättar att han också tyckte att det var jobbigt i början men att det blivit vardag för honom nu. Här kan en se ett glapp som finns mellan producenten och konsumenten. Miller (2014) skriver att institutioner ofta är beroende av att det finns en kollektiv acceptans, att det finns en institutionellt konstruerad och accepterad sanning. För konsumenter av animaliska produkter är en sådan sanning att köttet kommer från djur – men ett villkor är att de inte behöva ta del av våldet. Våldet verkar här vara en utesluten del av den “sanning” som konstrueras i diskursen och som konsumenten accepterar när hen köper kött. Joy (2010) menar att en anledning till detta är de flesta, oavsett om en äter kött eller inte, tycker att slakt och dödandet av icke-mänskliga djur är stötande och obehagligt (2010:84). Det är oftast inte heller förenligt med resten av våra värderingar. För att känna sig bekväm med att fortfarande konsumera kött från icke-mänskliga djur disassocierar vi oss med den del av produktionskedjan som är obehaglig (2010:18).

Martin som arbetar som slaktare är del av den våldsamma delen av ideologin på en vardaglig basis. Hans sätt att förhålla sig till dödandet är därför en annan.

Henrik: Jag har ju två grisar hemma hos mig, eller just nu är de i en hage men de har varit hemma hos mig. Det var svårt att se ögonen på dem [grisarna]. Hur känner du med det där?

M: Nej, men det blir ju en så kort stund, liksom.... Jag hinner ju inte få något sånt band till dem. Det går bara vidare. En evig spiral. Det är klart, man tycker väl synd om dem, så sett. Att bara födas upp till att bli mat. Det är sorgligt på sätt och vis, men man har vant sig vid det hela. Man vänjer sig.

H: Man vänjer sig.

M: Det är mantrat här.

(Avsnitt 2 42:00)

För de flesta människor passar inte dödandet in i resten av deras uppsättning av värderingar. Det finns enligt Joy (2010) tre lösningar på det problemet; a) att ändra våra värderingar för att matcha vårt beteende, b) att ändra vårt beteende för att stämma överens med våra värderingar eller, som jag nämnt tidigare, c) att förändra vår *uppfattning* om vårt beteende så det *uppfattas* som förenligt med våra värderingar (2010:18). För att förhålla sig till dödandet av icke-mänskliga djur är det vanligt att konstruera djur som abstraktioner, som hela grupper utan att betrakta medlemmarna i gruppen som individer (2010:119). Martin beskriver hur det bara går vidare i en ändlös spiral, grisarna blir närmast en massa i ständigt flöde. Han säger att han inte hinner få något band till dem vilket ändå talar för att det skulle vara annorlunda om han *skulle* etablera ett band till dem, något han också uttrycker i serien.

Henrik: När du ser de här djuren, då tänker du bara att det här är mat? Du får inga så här “åh vilka gulliga små grisar”?

Martin: Nej. Det är klart man tycker de är gulliga och så men... Det är ett jobb.

H: Ja, jag förstår att det är ett jobb. Men känner du har ingen sån...?

M: Ja, det är klart att om det var ens egen en fött upp hemma och så så hade det blivit en väldig skillnad.

(Avsnitt 2 34:03)

Även här ser vi “gulliga” och “små” som ord som förknippas med positiva associationer av grisar och konstruerat i motsatsförhållande till grisar som ska ätas. Att tycka att grisarna på slakteriet är gulliga och samtidigt döda dem verkar inte förenligt för Martin. “Gullighet” verkar som ett värde som skapar en kluvenhet. Han fortsätter med att det hade varit skillnad om han fött upp en gris hemma. “Gulligheten” blir då kopplat till husdjursdiskurs och är kanske inte förenligt med icke-mänskliga djur i livsmedelsproduktion. Joy (2010) skriver att erkännandet av individualitet stör avindividualisering i köttproduktionen och gör det därför svårare att ta den emotionella distans till djuret som är nödvändigt för att kunna legitimera dödandet (2010:120).

2.3 SPRÅK SOM SUBJEKTIFIERAR

Erkännandet av bland annat individualitet hos icke-mänskliga djur beskrivs, som jag nämnde

tidigare, som störande för avindividualisering och därmed dödande av icke-mänskliga djur enligt Joy (2010). Det gör att jag ställer mig frågan – vilket språkbruk visar på störningar i processen av avindividualisering? Jag betraktar erkännandet av till exempel individualitet, personlighet, känslor, relationer och intellekt som “subjektifierande” värden. Icke-mänskliga djur anses sällan vara subjekt, men jag menar alltså att erkännandet av vissa egenskaper gör att vi konstruerar och förstår icke-mänskliga djur annorlunda än när dessa egenskaper negligeras. Vad händer om vi erkänner dessa egenskaper hos icke-mänskliga djur som annars avindividualiseras och förknippas med köttproduktion? Det som blir centralt här är hur benämning och därmed konstruktionen av icke-mänskliga djur påverkar vår uppfattning om dem.

ATT IDENTIFIERA SIG MED EN GRIS

När Henrik ska hämta sina griskultingar i första avsnittet av serien åker han till grisfarmaren Bengt.

Bengt: Här har vi dem. Här har vi mina grisar. Hörrni, busfrön. Här har jag grisarna.

Henrik: (pratar med ljust tonläge) Nämen! Nämen va gulliga.

B: Ja, de är söta.

H till grisarna: Hej!

H: Hur gamla är de här då?

B: De är väl 11 veckor ungefär.

H: Är det en kille och en tjej det här, eller?

B: Det är två tjejer.

H: Är det två tjejer? Ur samma kull då?

B: Ja.

H: Syrror.

(Avsnitt 1 10:00)

Griskultingarna beskrivs som “gulliga” och “söta”, som jag tidigare argumenterat för gör *något* med hur det icke-mänskliga djuret uppfattas. Samtidigt är grisarna i sammanhanget små griskultingar vilket förstås har betydelse. Det som jag upplever särskilt intressant är det som kommer senare i konversationen. Henrik frågar Bengt om vilken grisarnas relation är. Han berättar att de två griskultingarna är två tjejer ur samma kull. Henrik konstaterar då att de är

“syrror” med mjuk röst. Det är dessa grisar som Henrik sedan tar med sig hem och som han och hans son sedan döper till Madeleine och Victoria. Jag menar att erkännandet av djurs *relation* till varandra gör att vi kan spegla oss i deras relation. Vi vet att grisar och människor har signifikanta olikheter. Jag menar ändå att erkännandet av familjeband hos grisarna “stör” avindividualisering av grisarna eftersom det skapar identifikation. Enligt Joy (2010) påverkar vår möjlighet att identifiera oss med någon också vår möjlighet att känna empati för denne. Vår möjlighet att känna empati påverkar också i vilken utsträckning vi känner äckel av tanken på att äta det icke-mänskliga djuret. Hon menar att äckel i många sammanhang är en moralisk känsla, och att många till exempel upplever sig äcklade av att köpa en vara som de upplever som moraliskt stötande (Joy 2010:126f).

PERSONLIGHET

Henriks utmaning gick ut på att lära känna grisarna, något som han som bekant hade lite svårt med i början när han inte hade någon glädje av dem. I avsnitt 2 måste Henrik lämna grisarna på en liten griskård till följd av sin allergi. När han och Limpan åker med grisarna till gården förs följande konversation:

Henrik: Vad kommer du sakna mest med grisarna?

Limpan: Jag tyckte det var väldigt gulligt när man gjorde mat till dem, för de blev så himla glada och blev så uppspelta och sprang runt och knorrade.

H: Men de kommer fortsätta va gulliga fast nån annanstans. Det är ganska skönt att de åker ut på landet. Men jag kommer sakna Madeleine lite.

L: För att?

H: Ja, för hon var lite mysigare, hon var lite socialare, såhär... Hon är sötare också. Och så har hon fina ögon.

(Avsnitt 2 3:10)

Det framgår inte exakt hur länge grisarna bott i Henriks lägenhet innan de måste flytta till griskården. Oavsett kan en utläsa att Henrik och Limpan beskriver ett flertal känslouttryck och personliga egenskaper hos grisarna när de pratar om dem. De beskriver att grisarna blev glada när de skulle få mat, till exempel. Henrik säger också att han kommer sakna Madeleine särskilt. Han beskriver henne som mysigare än grisen Victoria och som mer social. Henrik har

alltså uppmärksammat grisarnas individualitet och olika personligheter. Jag menar att det luckrar upp den dikotomisering som annars genomsyrar kategoriseringen av ätbara och icke-ätbara icke-mänskliga djur. Även Joy (2010) menar att dikotomier mellan olika sorters icke-mänskliga djur gör att vi försvarar ätandet av vissa djurarter, såsom grisar. För att försvara vår exploatering och ätandet av vissa icke-mänskliga djur krävs det att de passar in i de kategorier vi människor konstruerat (2010: 123).

Längre in i avsnitt 2 beskriver Henrik vidare sin relation till grisarna. Han beskriver Madeleines och Victorias respektive personligheter på liknande sätt som ovan:

H: Jag måste erkänna att jag börjar fatta lite tycke för Madeleine. Hon är nyfiken och outgoing. Victoria är ganska skrikig och jobbig. Men Madeleine har nåt, hon är jävligt söt med den där fläcken. Jag tycker hon är mysig. Jag trodde inte att de här grisarna skulle vara så här mänskliga men man märker skillnad bara efter ett tag så här. Jag förstår att folk gillar grisar.
(Avsnitt 2 39:30)

Henrik beskriver grisarna som "mänskliga". Han har just beskrivit grisarnas personligheter. Även om det är oklart vad Henrik syftar till när han använder begreppet "mänsklig" tolkar jag det som att han uppfattar grisarnas personlighetsdrag och egenskaper som förknippas med "mänsklighet". Det gör jag eftersom han använder ordet för att sammanfatta hur han beskriver deras personligheter. Jag tänker att personlighet är ett ord som ofta kopplas ihop med mänskliga djur, och möjligtvis även husdjur i viss utsträckning, men som nekas andra djur. Joan Dunayer (2001) skriver om artikeln "Personalities of Octopuses" fick kritik på 1991 års International Ethological Congress där deltagarna menade att forskarna borde begränsa användandet av ordet "personlighet" endast till människor. Dunayer menar att det snarast är politiskt, och inte vetenskapligt, att inte förklara icke-mänskliga djurs olika beteenden som personligheter. Hon menar att ett erkännande av bläckfiskarnas personlighet skulle luckra upp den speciesistiska gränsen mellan "personer" och "djur" (2001:22). Vem som kan beskrivas som innehavare av "personlighet" är därmed kontroversiellt i vissa sammanhang. Dunayer (2001) menar att vårt standardiserade sätt att kategorisera mänskliga och icke-mänskliga djur konstruerar falska föreställningar om icke-mänskliga djur. Mänskliga djur har ofta förknippats

med egenskaper som i överdriven utsträckning klassats som unika för mänskligheten, såsom överlägsen intelligens (2001:20).

ATT FÖRSTÅ OCH VARA SMART

Grisar är intellektuella och känsliga. Redan vid tre veckors ålder kan de lära sig att lystra till sitt namn om de är i sällskap av människor. I sina naturliga flockar är de mycket sociala och hälsar på varandra och känner igen individerna i flocken. De blir också lätt stressade och påverkade av sin omgivning, till exempel när de stängs in, och kan utveckla något som liknar posttraumatisk stress (Joy, 2010:42). Henrik har lagt märke till att grisarna “ser så jävla smarta ut” när han är på slakteriet i avsnitt 2:

Henrik: Det går inte komma ifrån det där att man ser ju, de ser så jävla smarta ut i ögonen. Man vet ju att grisar är smarta.

Martin: Ah.

(Avsnitt 2 36:53)

Just vad “ser så jävla smarta ut i ögonen” innebär för Henrik är ju ganska svårt att veta. Vad jämför han med? Han ser dem kanske inte som monotona grismaskiner utan som levande, intellektuella varelser. Oavsett läser jag det som att han uppmärksammar grisarnas medvetanden och intellekt, men det är helt mot min teoretiska utgångspunkt att spekulera i “vad han egentligen menar”. Det är snarast *sättet* han säger det på som är det intressanta här. Henrik säger att det inte “går inte komma ifrån” att man ser att grisarna är smarta. Det konstruerar en motsättning, som om det är önskvärt i sammanhanget *att grisarna inte skulle vara smarta*. Dunayer (2001) skriver att polariseringen mellan “animal instinct” och “human intelligence” endast gynnar alla mänskliga djur och inga andra, samtidigt som icke-mänskliga djur också har kapacitet att planera, resonera och lära sig (2001:23). Mänskliga djurs överordning har genom historien konstruerats som “naturlig” och idén om mänskligheten som överordnad är den del av legitimeringen av användandet av icke-mänskliga djur. Detta är också en del av grunden till ideologin – “det är så det alltid varit, och så det kommer förbli” (Joy 2010: 108). Att betrakta grisar som mer “mänskliga” kan alltså medföra konsekvenser för hur vi strukturellt legitimerar exploateringen av dem genom att påstå motsatsen.

OCH SÅ STOD JAG DÄR OCH SIKTADE PÅ DEM

Jag vill avsluta min diskussion med en reflektion över hur Henriks utmaning slutade. Henrik fick ju i uppgift att lära känna två grisar, det vet vi vid det här laget. I slutet av serien, i avsnitt 3, var Henrik tvungen att välja – döda eller bli vegetarian. Vi ser hur det gick (spoiler alert):

H: Jag klarade inte av att döda Victoria eller Madeleine. Jag åkte ut med geväret och så tänkte jag att nu gör jag det för det är inte värt, jag vill inte vara vegetarian för resten av livet. Och så stod jag och siktade på dem, och så tänkte jag när de tittade på mig att “nä jag kan inte”, det var för svårt.

(Avsnitt 3 54:00)

Henrik valde alltså att inte döda de två grisarna som han känner. Han berättar, under en middag tillsammans med sina nära, hur han åkt ut och skulle skjuta grisarna men inte klarade av det. Han säger att det var “för svårt”. Däremot framgår också i slutet av avsnittet att Victoria och Madeleine ändå skickades iväg på slakt och att Henrik kommer fortsätta äta kött. Utan att göra en moralisk bedömning av huruvida det var “rätt” eller “fel” så tänker jag ändå att detta säger *något* om utmaningen att döda *någon*. Joy (2010) citerar bland annat en slaktare:

I'd have to be starving before I eat my own pet [pig]... [because] once I knew him or her really well I would be offended to have to eat my friend. (Joy, 2010: 120)

Det är alltså inte endast Henrik som finner det problematiskt att döda ett djur som en har en relation till. Joy (2010) menar att det krävs en psykologisk och känslomässig distans till de djur en dödar (2010:120), en distans som Henrik inte längre har när han lärt känna grisarna och erkänt deras personligheter, individualitet och egenskaper. Grisarna har gått från att vara något till att bli *någon*.

3. SLUTDISKUSSION

Undersökningens syfte var att undersöka språket och konstruktion av icke-mänskliga djur som används i köttindustrin. Jag ville undersöka vilket språk som jag tror verkar legitimerande för exploatering och vilken betydelse det har för den karnistiska ideologin och köttindustrin som institution. Jag ville också undersöka om det finns språk som “stör” konstruktionen av hur vi vanligen uppfattar icke-mänskliga djur i köttindustrin och istället verkar “subjektifierande”.

Genom att visa på hur framförallt Henrik, men också i samtal med Gunnar, Gris-Eva, Martin och Olle alla förhåller sig till och meningsskapar om grisar har jag kunnat visa på olika språkliga praktiker. Alla dessa har betydelse för hur vi konstruerar icke-mänskliga djur i köttproduktion. Med hjälp av en poststrukturalistisk och socialkonstruktivistisk syn på språkbruk har jag tolkat språket som konstruerande av hur grisarna uppfattas. Genom att kombinera detta med en diskursanalytisk syn på språk och med karnism (Joy, 2010) och speciesism (Singer, 1992 & Horta, 2010) som teorier har jag kunnat undersöka vad konstruerandet av icke-mänskliga djur har för funktion i köttindustrin som institution (Miller, 2014).

Jag har konstaterat att icke-mänskliga djurs värde i flera sammanhang konstrueras efter vilken funktion de fyller för oss människor. När grisarna inte längre var till för att ätas tyckte Henrik att de behövde vara till nöje på något annat sätt – något som visar på att människor har en förväntan om att icke-mänskliga djur ska vara till nytta eller nöje. Det var också han som avgjorde villkoren för grisarnas existens. I sammanhang utanför köttindustrin eller när grisarna var kultingar kunde de vara “gulliga”, medan det verkade som en motsättning när de var i produktionssammanhang.

I köttindustrin användes ett språk som objektifierade de icke-mänskliga djuren och konstruerade grisarna som produkter, där avel benämndes som “tillverkning” och där de kallades för “livsmedel” innan de var döda eller styckade. Språket i köttindustrin verkar objektifierande och avindividualiserande av icke-mänskliga djur. Detta är i sin tur en viktig funktion för karnismen som ideologi vilken i sin tur är grundläggande för upprätthållandet av

köttindustrin som institution. Hur icke-mänskliga djur konstrueras och uppfattas och hur institutionella “sanningar” konstrueras om dem är grundläggande för att legitimera exploatering av djur i köttindustrin.

Jag har gett exempel där jag upplever att de icke-mänskliga djuren erkänns som individer med personligheter och intellekt. Jag menar att djuren, även om jag inte argumenterat för att de ska kunna klassificeras som subjekt, kan “subjektifieras” genom erkännandet av dessa egenskaper. Detta har i sin tur stor påverkan på hur de icke-mänskliga djuren uppfattas och vår vilja att döda och äta dem. Konsekvenserna av “subjektifiering” är att den stör objektifieringen och avindividualiseringen som båda är grundläggande funktioner i köttindustrin.

3.1 VIDARE FORSKNING

Från början var “subjektifieringen” en stor inspiration för mitt arbete eftersom jag själv upplevde att det är något som “skaver” i upprätthållandet av köttindustrin. Jag har till viss del konstaterat att erkännandet av icke-mänskliga djurs individualitet, egenskaper och människors relation till de icke-mänskliga djuren spelar roll för hur villiga vi är att döda och äta dem – inte bara de djur som vi konventionellt inte äter. Det hade varit intressant att utveckla detta eftersom det slutligen inte fick så stor plats i arbetet som jag hade tänkt från början. Jag hade velat undersöka var och i så fall hur denna typ av erkännande av icke-mänskliga djurs personligheter, såsom jag tog exempel från Dunayer (2001), motarbetas. Jag skulle också vilja gå vidare med att undersöka hur vi ständigt använder mänsklig intelligens och det som påstås vara mänskliga “egenskaper” som måttstock för icke-mänskliga djurs intelligens och egenskaper – som om intelligens bara kan vara på ett vis trots att arter har behov av olika saker. Jag hade gärna gjort det med hjälp av till exempel Frans de Waal (2016) “Are we smart enough to know how smart animals are?” som jag inte hade utrymme att använda i min befintliga uppsats.

4. KÄLLOR, MATERIAL OCH LITTERATURLISTA

4.1 OTRYCKTA KÄLLOR

Djurens Rätt. (2017) *Djur i livsmedelsindustrin*. [Hämtad 2018-03-06]

<https://www.djurensratt.se/djur-i-livsmedelsindustrin>

Djurens Rätt. Vilches, F. (2018, 1 mars). Historisk minskning av köttkonsumtionen i Sverige [Blogginlägg]. [Hämtad 2018-03-06]

<https://www.djurensratt.se/blogg/historisk-minskning-av-kottkonsumtionen-i-sverige>

Institutet för Språk och Folkminnen. (2017). *Nyord 2017*. [Hämtad 2018-03-01]

<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/nyord/nyordslistan-2017/nyord-2017.html#Text>

Jordbruksverket. (Uppdaterad version 2018, 1 mars) Totalkonsumtion (förbrukning av kött) åren 1960-2017 [Blogginlägg]. [Hämtad 2018-03-02]

<https://jordbruketisiffror.wordpress.com/2016/02/28/totalkonsumtion-forbrukning-av-kott-aren-1960-2015/>

Mannheimer, C., Åkerlind, A-L. & Grossman, N. (2017) [TV-program] *Köttets Lustar*. Sverige: B-Reel för Sveriges Television.

Miller, Seumas. (2014). *Social Institutions*, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2014 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [Hämtad 2018-03-01]

<https://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/social-institutions/>

4.2 TRYCKTA KÄLLOR

Bergström, G., & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt : Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (3., [utök.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Best, Steven. (2006) "Weighing and Protecting Life: Beyond Speciesism, Welfarism, and Legalism." *Organization & Environment*. Vol 19, Issue 2, pp. 284 - 288. First Published June 1, 2006.

<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/1086026606288133>

Birke, L., Bryld, M., & Lykke, N. (2004). "Animal Performances." *Feminist Theory*, 5(2), 167-183.

Cudworth, Erika. & Hobden, Stephen. (2014) "Civilisation and the Domination of the Animal" i Millennium: Journal of International Studies Vol. 42(3).

<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/0305829814540355>

Cushing, Simon. (2003). "Against "Humanism": Speciesism, Personhood, and Preference". Journal of Social Philosophy, 34(4): 556–571.

doi:10.1111/1467-9833.00201

Dunayer, J. (2001). *Animal equality : Language and liberation*. Derwood, Md.: Ryce Pub.

Falkengren, J. (2005): *Djurens skepnader: Närhet och distans i diskurs och livsvärld*. Lund: Studentlitteratur.

Gålmark, L. (2005). *Skönheter och odjur : En feministisk kritik av djur-människa-relationen*. Göteborg: Makadam.

Hedström, L., & Cogito. (2007). "Introduktion till ekofeminism" (Rapport (Cogito), 3). Stockholm: Cogito.

Hornscheidt, L., & Landqvist, M. (2014). *Språk och diskriminering* (1. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Horta, O. (2010). "What is Speciesism?" Journal of Agricultural and Environmental Ethics, 23(3), 243-266.

doi:10.1007/s10806-009-9205-2

M. Joy (2010) *Why We Love Dogs, Eat Pigs, and Wear Cows: An introduction to carnism*. San Fransisco: Conari Press.

Lafollette, H., & Shanks, N. (1996). "The Origin of Speciesism". Philosophy, 71(275), 41-61.

doi:10.1017/S0031819100053250

Sepulveda, S., Adams, Tony, Pepper, Shayne, & Storie, Melinda. (2017). *Where (Species) Inequality Lives*, ProQuest Dissertations and Theses.

Singer, P., & Petersson, B. (1992). *Djurens frigörelse*. Nora: Nya Doxa.

Steinbock, B. (1978). "Speciesism and the Idea of Equality." Philosophy, 53(204), 247-256.

Wikström, H. (2007) *(O)möjliga positioner. Familjer från Iran & postkoloniala reflektioner*.
Avhandling. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete.
<http://hdl.handle.net/2077/10308>

Winther Jørgensen, M., Phillips, L., & Torhell, S. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*.
Lund: Studentlitteratur.

“Det verkade som ett förskräckligt brott, som blivit begånget i ett underjordiskt fängelse, ett brott, som inget sett och ingen hört, ett brott som blivit begravt på en plats dit inget öga når, dit inget minne sträcker sig.”

Upton Sinclair (ur Gålmark 2005:34)